

IFODA-ИНДОРАМА: МУСТАҲКАМ
ҲАМКОРЛИК –
ЯНГИ НАТИЖАЛАР

18

"SEMILLAS FITO" МАККАЖЎХОРИ
УРУҒЛАРИ – ЭНДИ
ЎЗБЕКИСТОНДА

36

ДЕҲҚОНЛАРГА ШПАРГАЛКА:
ҒЎЗА ПАРВАРИШИ БЎЙИЧА
АГРОТЕХНИК ТАДБИРЛАР

52

 IFODA
Birgalikda yetishtiramiz!

IFODA - VALCOM:
ЯНГИ ИСТИҚБОЛ
САРИ

19

5 | 01-02 • 2021

АГРОЖУРНАЛ

www.ifoda.uz/magazine

Play Market

App Store

ARTIVIVE

1

Play Market ёки App Store га кинг
ва **artivive** деб қидиринг!

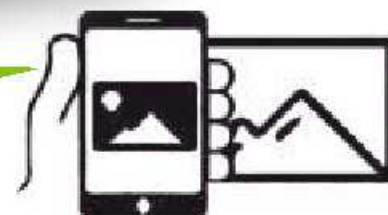
2

Artivive иловасини юклаб олинг!

3

Мобил қурилмангиз камерасини
фотосуратга йўналтиринг
ва томоша қилинг!

"IFODA" журналида махсус янгилик!

Эндиликда сиз **махсус белги** туширилган расм устига мобил телефонингизни бир лаҳза тутиб туриш орқали унинг остига яширинган видеони томоша қилишингиз мумкин. Бунинг учун фақат сиз **Artivive** дастурини юклаб олинг!

Журнал икки ойда бир марта чоп этилади.

Январь—февраль 2021 йил
5-сон

Журнал таъсисчиси:
"Ifoza Agro Kft" O'YMG
маъсулияти чекланган жамияти

Бош директор:
Қодирбек Мирзамомилов

Бош муҳаррир:
Мухаммет Садат Колжўрғли

Таҳрир хайъати:
Бобур Мирезиёзов
Дониёрбек Муллабаев
Озода Ҳалимова

Фотосуратчи:
Абдул Аскарров

Ташкиллаштирувчи масъул:
Аброр Раҳмонқўлов

Саҳифаловчи дизайнер:
Муслим Солиев

Агрономлар:
Дилшод Жўраев
Икром Жўраев
Жангиз Ялчин
Аҳмад Сўнар
Ҳасан Насиш

Маслаҳатчилар:
Дониёрбек Муллабаев

Агроном консультант:
Мухаммет Садат Колжўрғли

Манзил:
Наманган шаҳар
Оромтоқ кўчаси 27
+998 78 147-05-00
info@ifoda.uz
@ifodaagroconsulting
www.ifoda.uz

Мундарижа:

- 04 Президент: "Сувдан оқилona фойдаланиш – соҳадаги энг мушвор вазифа бўлиши керак"
- 07 "Файзли боғлар сари" шувчилик кооперациясига ташриф
- 08 Пактадан сифатли ва мўл ҳосил олганлар
- 10 "IFODA"нинг "Пахта байрами"дан репортаж
- 12 Гулжарам экспортдан миллиардлаб даромад топган фермер хўжалиги
- 13 "IFODA"нинг янги сон қувончи
- 14 Утган йил сарҳисоби ва 2021 йил режаларига бағишланган семинар
- 16 Ернинг экин экишга тайёрий?
- 18 IFODA-ИНДОРМА: Мушворлик ҳамкорлик – янги натижалар
- 19 IFODA-ART SOFT HOLDING: Ҳува ишонч – ҳамкорликнинг муҳим шартидир
- 20 IFODA - BALCOM: Янги истиқбол сари
- 22 Фаалиддин Ибраһимов: "Дарҳан ва фермерларнинг томчилятиб шувориш тизимига кўчириши беланд"
- 26 Гўза касалликлари
- 32 Ҳамкорликдаги иш ўзини оқламакда
- 34 Пактадан мўл ҳосил олиш йўллари
- 36 "Semillas flo" макожафхори уруғлари – анди Ҳзбекистонда
- 39 Буғдойда шуворишнинг афзалликлари
- 40 Пакта етиштириш сирлари
- 42 Гўзани ҳимоя қилишда феромон тутқичларнинг қўлланилиши
- 44 Дарахтларга шакл беришни биласизми?
- 46 Вилонлар бўйлаб семинарлар ташкил қилинмакда
- 48 Томчилятиб шувориш тизимларининг афзалликлари
- 50 Пактани шувориш дастури
- 51 Пактани ҳимоя қилиш дастури
- 52 Дарҳанларга шпаргалка: гўза парварishi бўйича агротехник тадбирлар

IFODA-academy

Даладан – студияга, студиядан – далага!

Zartuproq

Агроинновациялар ҳақида кўпроқ!

Ассалому алайкум, кадрли деҳқон ва фермерлар!

"FODA" журналининг 5-сон орақали Сиз билан ғойибона диалог қўришиб турганимиздан баянода мамнунмиз. Бу галги нашримиз 2021 йилнинг илк сони бўлганлиги боис Сиз – азмаларга йил бўйи асқатадиган муҳим маслаҳат ҳамда тавсиялар кўпроқ бўлишини истадик. Хабарингиз бор, ўтган 4-сон галла мавзусига бағишлаб чиқарилган эди. Мазкур аъёнани давом эттирган ҳолда журналимизнинг бу галги сонини пахтачилик соҳаси учун ажратилишга қарор қилдик. Зеро, уни қўлга олган даврон пахтачи экишдан тортиб, юқори ҳосил олишгача бўлган барча жараёнларда ўзинга асқатадиган маълумотларни топа олсин. Жанига ора кирадиган, қишлоқ ҳўжалиги борсида анчадан бўён қийнаб келатган муаммосини буткул ҳал этиб бера оладиган препарат борлигидан хабар топсин. Пахтадан юқори ҳосил олган деҳқонлар муваффақиятидан рўзланиб, ўзи ҳам шунга интилсин.

Таъқидлаш лозимки, кўпчилик учун оғир кечган 2020 йил "FODA" компанияси учун ҳам англil ўтгани йўқ. Бироқ унда қўвончли лаҳзалар ҳам етарлича бўлди. Жўмладан, «FODA» компаниясининг фаолияти, унинг маҳсулотлари хориқлик мутаассислар, йирик компанияларда катта қизиқиш уйғотди. Компания Испаниянинг "Semillas Fito" компанияси билан ҳамкорлик алоқаларини ўрнатишга муваффақ бўлди. Автомобиль, кўчмас мулк, маҳмонхона ва бошқа бизнес турлари билан шўқullanувчи "Balsam Co. Ltd" япон хўсусий холдинги ўзара манфаатли шартнома шартлари асосида "Toda Agro Kimpo Hiroya" М-Жга тўғридан-тўғри 10 млн АҚШ доллари миқдорда инвестиция кирипти. Юртимизнинг икки йирик вилояти – Сўрхондарё ҳамда Намангонда мўл ҳосил шарафига пахта байрамлари ўтказилди.

Тўғри, қийинчиликлар ҳеч биримизни четлаб ўтмади, бироқ қўвончли қўнлар шўқрини қилмаслик ҳам Аллоҳга ҳўш келивди. Юқоридагиларни эътироф этган ҳолда "FODA" компанияси бўндан бўён сўларга фақат ва фақат қўвончли, бахтли онлар ҳамроҳ бўлишини тилайди. Юқори ҳосилдорликка эришган фермерларимиз сафи янада кенгайверсин! Сиз орав қилинг, биз амалга ошириш учун бор қўн-гайратимизни ишга солимиз. Домин ризиқинга бўтун, дастурдонингиз тўқон, жирионингиз янада юксалверсин.

Ҳўрмат билан
Қодирбек МИРЗАМАҲМУДОВ

ПРЕЗИДЕНТ: “СУВДАН ОҚИЛОНА ФОЙДАЛАНИШ – СОҲАДАГИ ЭНГ УСТУВОР ВАЗИФА БЎЛИШИ КЕРАК!”

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВ РАИСЛИГИДА 24 ФЕВРАЛЬ КУНИ ҚИШЛОҚ ВА СУВ ХЎЖАЛИГИ СОҲАСИДА ЖОРИЙ ЙИЛДА АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН УСТУВОР ВАЗИФАЛАР МУҲОКАМАСИ ЮЗАСИДАН ВИДЕОСЕЛЕКТОР ЙИГИЛИШИ ЎТКАЗИЛДИ

«Қишлоқ хўжалиги – мамлакатимиз экспорт салоҳиятини ошириш, иш ўринлари ва аҳоли даромадини кўпайтиришда катта манбалардан бири ҳисобланади. Шу боис соҳага доир қўллаб-қўрғатлар қабул қилиниб, зарур шароитлар яратиб берилди. Боғдорчилик, узумчилик, мева-сабзавотчилик, шолчилик, чарвачилишни ривожлантириш, сувни тақаш, агрокорхоналарни молиявий қўллаб-қўрғатlash мақсадли чора-тадбирларни амалга ошириш, дейилганда президент матбуот хизмати хабарида.

Экинларни оқилона жойлаштириш ва илм билан етиштириш орқали бу йил ҳар бир гектардан олинадиган даромадни 5 минг долларга етказиш мақсади белгиланган.

«Экинлардан олинадиган даромадни кўсанин кўпайтириш ва сувдан оқилона фойдаланиш соҳадаги энг устувор вазифа бўлиши керак», дея таъкидлаган давлат раҳбари.

Бунинг учун экинларни ҳар бир тумanning ўзига хослиги, маҳаллаларда тарихан шаклланган деҳқончилик қўничалари, суя таъминотида келиб чиқиб жойлаштириш зарурлиги қайд этилди. Мисал учун, Мирзобод туманидаги айрим майдонларда пахта ҳосилдорлиги 12 центнерни ташкил қилмоқда. Лекин, у ердаги маҳаллаларнинг юстициясизлиги ўрганилганда, анор етиштириш имконияти ва қайта ишлаш корхонаси борлиги аниқланган.

Худди шунингдек, Фориш ва Эллиққалъа туманларида винобоп узум навларини ўстириш мумкин. Булоқбоши туманида саримсоқлиқдан юши даромад олиш, хонадонларга имтиёзли кредит бериш орқали йилга 1 минг тонна экспортбоп узум етиштириш имконияти бор.

«Жорий йил 1 мартдан бошлаб, оммавий тадбиркорлик дастурлари доирасида боғ, ток ва иссиқхона учун аҳолига ажратиладиган кредитлар муддати 3 йилдан 7 йилгача, имтиёзли даври эса 1 йилдан

3 йилгача узайтирилади. Бу – одамларнинг истаги, ҳақаришлар учун имконият», деди Шавкат Мирзиёев.

Лалми ва янгов ерларни фойдаланишга киритиш, бу орқали домимий ва мавсумий иш ўринлари яратиш муҳимлиги таъкидланди.

Йилгида жорий йилда қишлоқ хўжалиги корхоналарини 702 минг тонна уруғ ва 105 миллион туп қўчат билан таъминлаш зарурлиги қайд этилган.

Бу борада тизим йўлга қўйилганини аҳолига ҳам, экспортчиларга ҳам қийинчилик туғдирейтгани, навларнинг сифати, маҳсулотларнинг етилиш муддати ташқи бозорларда етакчи ўринларга чиқиш имконини бермаётгани таъкидланган.

Шу боис, энди Қишлоқ хўжалигида билим ва инновациялар миллий марказининг Мирзавомидаги боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий тадқиқот институти ҳамда унинг илмий-

тажриба станцияларида давлат-хусусий шериклик асосида юқори ҳосилли, экспортбап мева ва узум қўчатлари етиштириш йўлга қўйилади. Бунинг учун ҳар бир вилоятда камидан 100 гектар майдонда худудларнинг туПРОК-иклим шەроитларига мос интенсив қўчатчилик ҳўжаликлари ташкил этилади. Маҳаллий уруғчилик ҳўжаликларидан уруғ ва қўчат сотиб олинганда, бунга қатган маблагнинг 20 фоизигача қисми тўлаб берилади.

Шунингдек, муқобил энергияда ишлайдиган лямпачилик иссиқоналари қуриш ҳаракатларининг ҳам бир қисмини қоплаб бериш тартиби жорий қилинади.

Йнгилишда пахта-тўқимачилик кластерлари самардорлигини ошириш масалаларига ҳам тўхталиб ўтилади.

«Кластер – изланиш, инновация, дегани. Агар кластерлар ярганги қўшни тасаввур қилиб ишласа, қўшимча қийматли маҳсулотларни бозорга олиб чиқиб, рёқобатбёрдош бўлиши мўмкин. Дунё тажрибасини ўрганиб, маҳсулотни қўлайтириб, теннарози камайитириш керек», деган президент.

Аграр тармоқни барқарор молиявий ресурслар билан таъминлаш учун бу йил Қишлоқ ҳўжалиги жамғармасига 24 триллион сўм маблаг йўналтирилмоқда. Бунда, биринчи марта, сабзавот етиштиришга Марказий банкнинг асосий ставкасида кредитлар бериш учун 300 миллиард сўм қўшимча маблаг ажратилиш назарда тутилмоқда.

Шунингдек, бошоқли дон ва пахта етиштириш, пахта-тўқимачилик кластерлари ва кооперацияларига 19 ойгача кредитлар бериш учун ҳам қўшимча маблаглар талаб этилади.

Шу мақсадда, бугун Қишлоқ ҳўжалиги жамғармаси фаолияти ҳамда ишлаб чиқарувчиларни давлат томонидан молиявий қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш тўғрисида президент қарори қабул қилинди. Йнгилишда ушбу қарор мазмун-моҳияти, юқори ҳақида сўза борди.

Давлат раҳбари соҳада илм-фан ва ахборот технологияларини ривожлантириш масаласига алоҳида аътибор қаратди. Полша ва сабзавотчиликни ривожлантиришда АҚШ, мева етиштиришда Буёқ Британия, дончиликда Австрия, ўсимликлар ҳимояси бўйича Нидерландия, ўсимликлар озиқланиши ва ҳўжайра биологияси бўйича Германия тажрибасини ўрганиш, аспертларни жалб этиш зарурлигини таъкидлади.

ХУСУСАН, 430 МИНГ ГЕКТАРДА СУВ ТЕЖОВЧИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ЖОРИЙ ҚИЛИШ ОРҚАЛИ 3 МИЛЛИАРД КУБМЕТР СУВНИ ИҚТИСОД ҚИЛИШ МУМКИН.

ЧОРВАЧИЛИКДА ОЗУҚА-ЕМ МАСАЛАСИ ДОЛЗАРЪ. ШУ БОИС ЯНГИ ҲАЛЛАШТИРИЛАДИГАН ЕРЛАР ЧОРВА КОМПЛЕКСЛАРИ УЧУН ТАҚСИМЛАБ БЕРИЛИШИ, 29 МИНГ ГЕКТАР ЛАЛИМИ ВА ЯЙЛОВЛАРДА ҲАМДА 173 МИНГ ГЕКТАР АСОСИЙ ЭКИНДАН БЎШАГАН МАЙДОНЛАРДА ОМУХТА-ЕМ ЕТИШТИРИЛИШИ БЕЛГИЛАНДИ.

Меҳқур йўналишларда малакали кадрлар тайёрлаш масаласига ҳам эътибор қаратилди.

Йиғилишда муҳокама қилинган масалалар бўйича Бош вазир ўринбосарлари, вазирлар, ҳокимлар, қишлоқ хўжалиги тармоқлари раҳбарлари ахборот берди.

president.uz сайтидан олинди.

Кишлоқ хўжалиги вазирининг ахборот технологияларини ривожлантириш бўйича ўринбосари лавозими жорий этилди ва алқабда тўзила ташкил этилмоқда. Ушбу тўзиламага йил якунига қадар 3 миллион гектар сўғориладиган ерлар мониторинги, тўпрок таркиби ва экинлар ҳақидаги маълумотларни муҳассам этган ахборот тизimini йўлга қўйиш топширилди. Бу мақсадларга халқаро молия ташкилотларининг 10 миллион доллари йўналтирилади.

Шу билан бирга, Тошкент вилоятининг Юқори Чирчиқ туманида Агрохизматлар марказини ишга тушириш бўйича топшириқ берилди.

Видеоселектор йиғилишида сувдан тежаб фойдаланиш масалалари ҳам муҳокама қилинди.

Жорий йил сўғориш мавсумида сув таъминоти меъёрига нисбатан 25 фоиз кам бўлиши қўйилмоқда. Шу боис сув исрофини умуман йўл қўймаслик ҳаётий зарурат.

Бу ўз навбатида, шундай технология ва усулларга талабни оширади. Дастлабки ҳисоб-китобларга қўра, томинлатиб сўғориш тизимлари ва қувурлар ишлаб чиқариш учун жорий йил февраль-апрель ойларида 35-40 минг тонна полиэтилен зарур. Шу боис, сув тежовчи технологиялар учун зарур бўлган полиэтилен ва полипропилен учун импорт божини 1 октябргача бажор қилингани айтилди.

Сув хўжалиги вазирига 3 мингдан зиёд насосларни таъмирлаш ва янгилаш, насос станцияларида электр энергияси ва сув сарфини "онлайн" мониторинг қилиш тизimini жорий этиш вазифаси қўйилди.

Йиғилишда чорвачилик, паррандачилик ва баллиқчиликни ривожлантириш чора-тадбирларига ҳам тўхталиб ўтилди.

Бу йил 1 июлдан бошлаб, қўшилган қиймат

солиғидан қардорлиги бўлмаган чорвачилик, паррандачилик, қўнчилик ва баллиқчилик хўжаликларига етиштирган маҳсулоти учун бюджетдан субсидия ажратилиши тавсияланди.

Шунингдек, чорвачилик корхоналарига жомашё ва технологияларни импорт қилишда бир қатор енгилликлар берилди. Баллиқ ва парранда етиштиришдаги нобудгарчиликни сўғурталаш тартиби ишлаб чиқилди.

“ФАЙЗЛИ БОГЛАР САРИ” УЗУМЧИЛИК КООПЕРАЦИЯСИГА ТАШРИФ

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев 4 февраль кўни Ферғона вилоятига ўзлаштирган ташрифи довомида биринчи маназил сифатида Олтинчи туманидаги “Файзли боғлар сари” узумчилик кооперациясини ташриф.

Президент қалган кооперациянинг 6 гектарлик тоқорни ўрнида илгари пахтадан 20, ғалладан 25 центнер ҳосил олинар эди. Ҳттен йили бу ерда боғ яратилиб, “хўсайни”, “қалин бармоқ”, “ризамак” наъли узум кўчатлари экилган. Қатор ораларида помидор, бодринг, кўкатлар, қалампир ва бошқа сабзавотлар еттиштирилмоқда. Топчилатиб сўғориш тизими жорий қилинган.

Энг муҳими, бу майдон 51 нафар 6шга, жумладан, ҳароқдан қайтиб қолган меҳнат муҳожирларига ажратиб берилган. Улар пилана остига сабзавотлар экиб, тўрт мартагача ҳосил олиш мумкинлигини исботлашди.

“Файзли боғлар сари” узумчилик кооперациясининг умумий ер майдони ҳарийб 130 гектар. Шундан 40 гектар майдонда тоқор, 90 гектар майдонда интенсив боғ барпо этилган. 2 минг тонна сифимли музлаткичли амбар, юк машиналари бор. Еттиштирилган маҳсулотларнинг қатта қисмини экспорт қилиш режалаштирилган.

ПАХТАДАН СИФАТЛИ ВА МЎЛ ҲОСИЛ ОЛГАНЛАР

Андижон вилояти Пахтабод туманидаги “Ғулом Қодир” фермер ҳўжалигига қаршли пахта даласидаги ғўзалар анча яхши ривожланди. Ҳўжалик раҳбари ва ойларида ғўзадаги ўртача 7-8 тадан кўсақни кўриб, калгўсида камиди 40-45 центнер ҳосил олишни ният қилди. Ва чигитни ерга қадаганидан бошлаб, ҳосил бергўнге қадар “IFODA” компанияси агрономлари билан ҳамкорликда иш юритиб, ғўза парвариши, ҳосилни ошириш, касаллик ҳамда зараркўндаларга қарши қўрашш чораларини кўриб калмоқда.

Жиззах вилояти Пахтакор тумани “Пахтакор-Алпомиш” фермер ҳўжалиги эрта Баҳррдан чигитни IFO SEED билан дориллаб эккан. Бу эса ўз навбатида ғўзанинг яхши улиб чиқошига, турли касалликларга чидамли бўлишига ва стресс ҳолатларга тушмаслигига ёрдам берган. Навбатдаги ишлов биринчи культивациядан сўнг ЦАН-32 препаратни билан олиб борилган. Босқичма-босқич олиб борилган ишловлардан сўнг фермер ҳўжалиги биринчи теримдан 55-60 центнергача ҳосил кўтарди. Бунда “IFODA” компанияси агрономларининг ҳам ҳиссаси катта.

“IFODA”нинг узок йиллик ҳамкорлари, биргаликда ҳосил етиштириб манфаат топаётган миришқору фермерлари кўп. Улардан бири Ферғона вилояти Тошлок туманидаги “Тўдонили Қодиров” фермер ҳўжалиги. Фермер ҳўжалик 10 йилдан ортиқ вақт давомида “IFODA” компанияси агрономлари билан бамяслаҳат иш тутиб, сифатли ҳосил, юксак жирмон кўтариб калмоқда. Бу мавсумда ҳам ғалладан 91 центнердан ҳосил олди. Шўндан сўнг фермер ҳўжалик ғўза парваришига бор эътиборини қаратди.

– Эрта Баҳррдан чигитни IFO SEED билан дориллаб экканмиз, – дейди агроном Ҳабибулло Жабборов. – Ундан сўнг илдииз кўртига қарши ENTOVANT PRO препаратни билан ишлов ўтказдик. Шўнингдек, шира, трипс, ғўза қандалеси, ўргимчаксана каби зараркўндаларга ҳам қарши қўрашганмиз.

“Тошбулок тўкс” М-ДЖ таркибиде 20 та фермер ҳўжаликлари бўлиб, клястарга қаршли 608 гектар пахта майдони бор. Шўнингдек, тумандаги 5,5 минг гектардан ортиқ пахта далаларига хизмат кўрсатиб келади. “IFODA” компанияси билан эса ташкил этилгандан бери ҳамкорликда ишлаб калади.

Очигини айтиш керак, авваллари ҳудуддаги фермерлар биргине пахтанинг ўздан 30-35 центнердан ортиқ ҳосил ололмаган. Ҳозирда эса бу кўрсаткич 40-45 ва ҳатто 50 центнергача етмоқда.

Сўрагда Сурхондарё вилояти Ҳўшангудор туманидаги "Ҳўшангудор бобо набиралари" фермер хўжалигига қарашли 50 гектарли пахта майдонини қўриб турибсиз. Бу хўжалик "IFODA" компанияси билан 3 йилдан бери ҳамкорликда фаолият юритиб, ҳар йили 40 центнердан юқори ҳосил олиб келмоқда.

Ўтган йили ғўза далалига UAN-32, POTEK, IFO PZN, ENTOJEAN ва ANKA SUPER препаратлари қўлланилди. Ғўза қандаласига қарши эса ENTOSPILAN юмғиривой воситаси қўлланилди. Бунинг натижаси ўлароқ, 2020 йилда хўжалик ҳар гектардан 47 центнердан ҳосил олди.

Бу йилги ноқулай об-ҳаво шароити бурхонлик миришкорларга ҳам қийинчилик туғдирмай қолмади. Бироқ шунга қарамай, омилкорлик, тадбиркорлик ва агротехник ишловларни тўғри олиб бориш аъзагига ғўза нишонлари енча яқин ривожланган. Ҳар жолда вилоятнинг Жўндор туманидаги "Нурилло Ҳўбайдулло" фермер хўжалигига қарашли пахта далалидаги ғўзаларни қўргандаги ҳўлосамия шўндай. Хўжалик раҳбари Толмас Файзуллаевнинг таъкидлашича, ўтган йили об-ҳаво ноқулай келганлиги сабабли 2-3 марта қўпроқ ишлов ўтказишга тўғри келган. "Ifoda" компаниясининг агроном мутахассислари билан маслаҳатлашиб, ўсимлик дўрқун ривожланиши учун зарур кимёвий воситалар мунтазам бериб боришга ва эҳ ҳамда чўл шароитидаги ерлардан 32,5 центнердан ҳосил олинган.

“IFODA”НИНГ “ПАХТА БАЙРАМИ”ДАН РЕПОРТАЖ

Давқончилик барчамизнинг ҳаётимиз билан ўзвий боғлиқ соҳа. Унинг мижасрати, меҳнати қанчалик шарафли экани, шۇ билан бирга, нони ҳам қанчалик ширин ва тоғиллигини қўлчилигимиз, айниқса, миришқор давқонларимиз жўда яхши билишади.

“Ifoda” компанияси томонидан мана шундай мижнатсевар соҳа вакиллари ўчун жайларда пахта йиғим-терим мавсуми олдидан “ПАХТА БАЙРАМИ” деб номланган тадбир ўюштириб келинмақда.

Наманган вилояти Тўрқўрғон тумани пахта-вилқ, ғаллачилик соҳасида вилоятда анча илғор. Шў боис “IFODA” компаниясининг навбатдаги “Пахта байрами” ўшбу туманда ўтказилди. Унда туман ҳоқимлиги, қишлоқ ҳўжаллиги мўтаваққислари, 100 дан ортиқ фермер ва давқонлар, агрономлар ҳамда “Ifoda” компанияси раҳбари ва мўсўллар иштирок этишди.

Пахта байрами биргина вилоятда ўтказилгани йўқ. Сурхондарё вилояти Қумиқўрғон тумани “Нормат Ҳовали” фермер хўжалигида ҳам барча дехқонларнинг қалбига қувонч улашган тадбир бўлиб ўтди. Унда 100 дан ортиқ фермерлар, кластер раҳбарлари, туман ҳокими ва сектор раҳбарлари, агрономлар ҳамда компаниянинг масъул ходимлари иштирок этди.

Тадбир бошленишидан аввал, туман ҳокими бошчилигидаги жамoa хўжаликка қаршли пахта даласига тушиб, “oқ олтин” теримига “cтaрт” бeрди. Шундан cўнг учрашувда йиғилганларга “Ifoda” компаниясининг фаолияти, цинг буғунги кунда кишoқ хўжалигидаги ўрик, эришган ютуқлари ва фермерлар учун қизиқ агрономик маълумотлар гапириб ўтилди. Айтиш мумкинки, компания билан ҳамкорликда фаолият юрoтaётган хўжаликлар сони буғун 30 минг нафардан oшиб кeтган. Шунингдeк, “Ifoda” мaeъсyлотлари қўлланиладиган майдонларнинг умумий ҳажми 2,5 млн гeктaрдан oртиқ.

– Юртимизда биз, фермерларга ярағилeётган ишончлардан жуда эҳсандоми, – дeйдми “Шoҳрoқ Фaҳриддинoвич” ф/х раҳбари Очилoв Шoҳрoқ. – Юртбoшимиз “фермер бoй яшaши кeрaк” дeб aйтган

адилер. Лекин ҳосилни оширмасдан туриб, даромадни ҳам кўпайтириб бўлмайди. “Ifoda” компанияси билан ҳамкорлик қилиб, бунга эришиб келиоқдамиз.

Тадбир давомида “Ifoda” билан бирга етиштириб, муваффақиятга эришиб калайтган фермерлар, компания таркибида фаол ишлаб кeлаётган

агрономлар ва мутасадди раҳбарларга фaҳрий ёрлик ҳамда эсдoлик сoғaғлари тoпшврилди. Учрaшув cўнгидa йиғилганлар aмбaфaт дaстурxoнига тaклиф eтилди. Эсдoлик учун фoтo cурaтларгa тўшиш ҳам eсдан чиқoмади.

ГУЛКАРАМ ЭКСПОРТИДАН МИЛЛИАРДЛАБ ДАРОМАД ТОПАЁТГАН ФЕРМЕР ХЎЖАЛИГИ

Статистик маълумотларга кўра, юртимизда йилига 21 миллион тоннадан ортиқ мева-сабзавот етиштирилади. Лекин, уларнинг бир-йўли 1,5 миллион тоннаси экспорт қилинади. Мерканинг йўқлиги, жаҳон бозоридаги ҳолат (органик маслиги оқибатида экспорт талабларига жавоб берадиган маҳсулотлар етарли миқдорда етиштирилмаяпти. Деҳқон, қайта ишловчи ва экспортчи қўшма корхоналар ўртасида тизимли ҳамкорлик йўлга қўйилмаган.

Миришкор экинларни ўз билганича қадоқлаб, етиштирган маҳсулотини сота олинмапти, экспортёр эса мева-сабзавот қидириб қорибди. Бу ҳолат билан харidorлар билан узок муддатли ҳамкорлик қилишга салбий таъсир этади.

Бироқ Сулҳондарў вилоятининг Ангор туманидаги "Шамшодбек-Имронбек" сабзавотчилик фермер-хўжалигини бундай ҳўжаликлар қаторига қўшиб бўлмайди. Ишини тўғри йўлга қўйиб олган бу фермер

хўжалик ўз маҳсулотларини Россияга тўғридан-тўғри экспорт қилиш ҳисобига йилига миллиардлаб даромад олади. Ва "Шамшодбек-Имронбек" бу муваффақиятининг салмоқли қисмини "IFODA" компанияси билан ҳамкорлиги маҳсули деб биледи. Улар билан фаолият олиб борган агрономлар иши ҳамда завод препаратлари сифатидан жўда мамнўн. Бу ҳақда фермер хўжалик билан бирга фаолият қилган "IFODA" агрономи Зафар Ширалиев шундай дейди:

– Фермер хўжалигидаги 5 гектар ерга экинган қарам қўчтининг дастлабки ўн беш кўнда "FO MIS ULTRA" ва "ВЛ 77" ўнит ва препаратларидан сепиб, иссиқда касалликларга чидамлилигини ошириб олдик. Мавсумда қўпроқ баргини озиклантиришга эътибор қаратдик. Барги озикланиши авазига ҳосилдорлик юкори, тайёр маҳсулот эса сифатли бўлди. Ҳозирги кўнда фермер хўжалиги экинган гулкарам қўчтининг ҳар гектаридан 7-8 тонна биринчи сорт ҳосил олиб, килограммини 7-8 мингдан сотмоқда. Шунингдек, ҳар гектаридан 20-25 центнердан иккинчи ва учинчи сортли гулкарам ҳам етиштирилиб, Россияга экспорт қилинмоқда. Улар "Ifoda" компанияси билан ҳамкорликдан жўда мамнўн. Биз билан доимий ишлаб келгани, қарақли вақтда қарақли дарини берганимиз учун сифатли ва мўл ҳосил кафолатланди. Жўмладан, "ВЛ-77" препаратимиз кейбр ойида қарам экинларини каттик совуқдан асраб чиқди.

Давлатимиз раҳбари яқинда ўтказилган видеоселектор йиғилишида мева-сабзавотчиликда кластер тизимини йўлга қўйиш зарурлигини таъкидлади. Соҳада кўп йиллик тажрибага эга, маҳсулотларни сақлаш ва қайта ишлаш инфратузилмаси бир тадбиркорларни бунга жалб қилиш яқини самара бериши қайд этилди. Бироқ тадбиркорлар билан биргаликда экин ҳамда ўсимликларни қимояловчи, мўл ва сифатли ҳосилни таъминлаб берадиган ўқитлардан ҳам фойдаланиш асло зарар қилмайди. "IFODA" компанияси бу борада сизга ёрдам бера олишимдан доим мамнўн.

"IFODA" НИНГ ЯНГИ СОНИ ҚУВОНЧИ

"Ifoda" журнали ҳар гал деҳқон ва фермер ҳўжаликлари раҳбарлари томонидан кўпга қизиқиб ва битмас-туғинмас ҳудуд билан кўриб олинади. Ахир улар йил давомида ўзлари учун дастурликларни бўла-бололиги, экинларини парваришлиги борасида қувонти ва наъларини ас этган ҳўжалиқ кўчилишига эришди.

Журналдаги қишлоқ ҳўжалиғига оид бир-бирдан мўхим маълумотлар, компаниямизнинг эришган ютуқлари, тажрибали агроном мўтахассисларимизнинг қарақли маслаҳатлари ва миришқол двонларнинг ҳосилдаги натижалари, қалаверса, соҳадаги янгиликлар ўқувчиларга асқабатганига ишончимиза қимил. "IFODA" журнали мўвафқиятга эришган, кўп тажрибеге эришган фермер ва деҳқонларимиз учун минбар бўлиб хизмат қилади. Улар ўз фикр-мўлоҳавалари, тажриба ва амалий илмларини бошқа ҳўжалиқлар билан ўртоқлашишса, нўр устига янги нўр бўлиши шўбҳасиз.

Сўраётларда журналимизнинг янги сонини катта қувонч билан кўриб чиқибтган деҳқон ҳўнда фермер ҳўжалиқлари раҳбарларини кўриб тўрибсиз.

ЎТГАН ЙИЛ САРҲИСОБИ ВА 2021 ЙИЛ РЕЖАЛАРИГА БАҒИШЛАНГАН СЕМИНАР

Самарқанд вилоятида "foda" компаниясининг барча ҳудудий агрономлари учун семинар ташкил этилди. Амалий семинарда "foda Drive" томчилатиб сугориш директори Ф.Иброғимов, "foda Agro Kіtubо Hіtоуа" МЧЖ директори Ёринбосари Ж.Ялчин, Ifoda Маркетинг раҳбари М. Седат Калжюроғлу ва бошқа мутахассислар иштирок этишди. Ҳаттичлан семинар режасига кўра, 2020 йилда амалга оширилган ишлар, хўсусан, пандемия

шароитида ҳам иш тартибининг тўғри йўлга қўйилганлиги, фермер хўжаликлари ва кластерларга хизмат кўрсатиш сифати, товар айланмаси кўрсаткичлари, шунингдек, ҳудудий агрономларда наваҳуд бўлган муаммо ва камчиликлар ҳендә уларнинг ечими борасидаги масалалар муҳоама қилинди.

Бундан ташқари, 2021 йилда қилинадиган ишлар, янги лойиҳалар ва олдинга қўйилган

мақсадлар айтиб ўтилди. Хўсусан, "foda"нинг ишлаб чиқарган янги мақсулотларини фермер хўжаликларига танитиш, "foda Drive" томчилатиб сугориш тизими ва унинг афзаллиги, хўсусиятларини миришқорларга тўғри етказиш, Феромон тўпқачларининг фойдали томонларини кенг тарғиб этиш ва бошқа шу қабри масалалар кавасидан дастурий режа тўзиб олинди.

Илалатган имкон топар

ЕРИНГИЗ ЭКИН ЭКИШГА ТАЙЁРМИ?

музлаган қисмлари музини қўйиб юборганидан кейин майин ҳолатга келиб қолади. Бу майин ериниғ эгитини олиб, ўнгит билан ишлов бериб, экин ақсанғиз, ҳосил мўл бўлади. Қасакли жойларга ақилган экин яқши ҳосил бермайди. Ҳалқ тилида “Ер ҳайдасанг, қуз ҳайда, қуз ҳайдамасанг қуз ҳайда” деган мақол ҳам маъжид. Эрта боқорда экин экиладиган бўлса, ўнинг илдиэига фосфорли ўнгит солишни ёддан чиқарменг. Фосфор эриши кўйинроқ ўнгит саналади. Ўсимлик илдиэ отганча секин илдиэига қадар етиб бориб эриди. Экинларнинг фосфорга бўлган талабини оширадиган 47 хил суспензияларимиз бар. Мана масалақ, “Anka super” ни оладиган бўлсак, у экин бергига синғиб олганидан кейин илдиэ атрофидаги озуқаларни ўсимлик ўэига олишига ёрдам беради, - дейди Орибқон Бозоров.

Бақор кўнлашиб, айни экиш маусуми бошланган пайтда агрономларга фермерлар томонидан йўлланавитган мурожаатлар сони ҳам кўсқон ошимб кетади. Бундай пайтда “IFODA” агрономларининг мобил телефонлари бир эдим ҳам тинмайди. Микозлар саволларини эшитиб, ери бир гектар бўладими ёки 100 гектар, ажратмасдан берчасига керекли тавсияларни бериб ўтишади, бизнинг агрономлар. Ерига бориб қўриб, ўнгит солиш, суспензия сепиш,

зарарқундаларга қарши қурашмиш борасида қилинажак ишларни рақеттдақ ёзиб, қўлларига туттазиб келишади. Бугун биз наманганлик агроном Орибқон Бозоровдан бирров ҳол сўраб, ўнинг маусум олдидаан ёрни тайёрлаш ҳамда экин экиш борасидаги тавсиялари билан кўзикдик.

– Қандай экин экилишидан қатъий навар ер кузда тайёрлангани яқши. Сабаби, қиш билан ёнғинғарчилиқ, музламалар ёрга синғади. Ериниғ

ЁШ ФЕРМЕРЛАР ЕРЛАРИ УЧУН “IFODA” МАҲСУЛОТЛАРИ ТАНЛАНДИ

Андисқон вилоятининг Жалақудуқ туменида музламаган ёшларни иш билан таминалаш, уларга тадбиркорлик билан шуғуллинишлари ўчун ёр ажратмиш масалаларига боришланган кўргазмали семинар бўлиб ўтди. Маъқур тадбирда Андисқон вилояти ҳоқими Шўратбек Абдурақимов, фермер ҳўжалиқ раёбарлари ҳамда ёшлар иштирок этишди.

Семинарни олиб борган вилоят ҳоқими ёшларга ер ажратмиш билангиче чеқланмай, уруғ қадардан токи ҳосил олишгача бўлган жараёнда уларга тажрибали агроном ҳамда таъминотчилар ёрдамида қўмақ бериш зарурлигини таъкидлади.

– Андисқон вилоятининг 14 та туменидаги шў каби ёш тадбиркорлар ерларини ўнгитлаш ҳамда экинларни ҳимоялашда айни “IFODA” компанияси маҳсулотлари танлангани алоҳида тақсинга сазовор, – дейди компания агрономи Жавлонбек Бўтабоев. – Бу ишончдан руқланиб, вилоятдаги ёш фермерларга галла мейдонларини озиклантқириш бўйича ишлаб чиқилган дастур асосида препарат ҳамда суспензияларимиз бўйича маълумотлар бердик ҳамда шартнома асосида ҳамкорликда ишлаш тақлифини билдирдик.

Қўтаринки руқда ўтган ушбу семинар қўғамлик ёшларга дастуриламал бўлиб ҳиамат қилди, десак янглишмаган бўламиз.

IFODA
 agro kinyo himoyi

 Birgalikda yetishtiramiz!
 Вырастим вместе!
 We grow together!

АМИНО КИСЛОТАЛИ СУЮҚ ОРГАНИК ЎҒИТ ANKA SUPER

Кафолатланган таркиби:	%
Умумий органик модда	20
Умумий азот	1
Органик азот	1
Умумий амин кислота	9
pH	4-7

- Тупроққа ўғит солинганда, у тупроқ микрофлорасини яхшилайдди, озуқа моддаларининг тўпланишини осонлаштиради.
- Меваларни чанглатиб, уларни сақлайди ва сифатини яхшилайдди.
- Тупроқда қўлланилганда ундаги органик моддалар тупроқ унумдорлиги учун жуда самарали ҳисобланади.
- Ўсимликнинг стресс ҳолатларидан олдин ва кейин япроқларга сепилганда профилактика ва даволовчи таъсирга эга.
- Микроэлементлар билан қўлланилганда микроэлементларнинг ҳаракатланиши ва ассимиляциясини таъминлайди.

**ТАШҚИ
СТРЕСС
ОМИЛИ**

• Юқори ҳарорат

• Соғуқ

• Қурғоқчилик

• Интенсив
бўғлиқ нури

• Шўлланиш

• Юқори микродда
микроэлементлар

• Ёгингарчилик

Қўлланилиши, муддати ва сарф-меъёри:

Экин тури	Япроққа пурқалганда сарф-меъёри	Томчилаб сугерилганда сарф-меъёри (гактарга)
Пахта, маккажўхори, кунгабоқар	125-150 мл/100 литр сувга	1,5-2,0 литр
Донли экинлар (бугдой, арпа, сули ва х.к.)	100-125 мл/100 литр сувга	2,0-4,0 литр
Сабзавотлар (помидор, қалампир, бақлажан, бодринг, қовақ)	125-150 мл/100 литр сувга	1,5-2,0 литр
Купулнай	125-150 мл/100 литр сувга	1,5-2,0 литр
Мевали дарахтлар	250-300 мл/100 литр сувга	2,0-3,0 литр
Узум	125-150 мл/100 литр сувга	1,5-2,0 литр
Цитрус мевалар	250-300 мл/100 литр сувга	2,0-3,0 литр
Қанд лавлаги	125-150 мл/100 литр сувга	1,5-2,0 литр
Картошка	125-150 мл/100 литр сувга	1,5-2,0 литр
Қиш сабзавотлари (гулкарам, брокколи, исмалоқ, кэрэм ва х.к.)	150-200 мл/100 литр сувга	1,5-2,0 литр
Манзарали экинлар	75-100 мл/100 литр сувга	1,5-2,0 литр

*Юқоридаги микродда тавсия сифатида таъйинланган. Экинларнинг катта-кичиклиги ва кам-кўглигига қараб сарф-меъёрлари ошмиши ёки камайиши мумкин.

IFODA-ИНДОРАМА: МУСТАҲКАМ ҲАМКОРЛИК – ЯНГИ НАТИЖАЛАР

«foda» компанияси Индорэма пахта-тўқимачилик кластери билан ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш, 2021 йилда янги лойиҳаларни амалга оширишга қўшимча олиш мақсадида "foda" маркетинг директори М. Садат Қолжўзғулу ва "Индорэма" (Сингапур) компанияси Бош директори Амит Жаин ўзаро мулоқот учун учрашув ўтказди.

Унда икки компания ўртасидаги ўзаро манфеватли ҳамкорлик, эришилган ютуқлар ва келгуси режалар муҳокама қилинди.

– "foda" маҳсулотларидан юзбояй натижаларни қўлга киритганимиз, албатта, бундан мамнунмиз – деди "Индорэма" компанияси Бош директори Амит Жаин. – Бундан кейин ҳам биргаликда ишлашимизга ишонаман. Ўзбекистонда қишлоқ хўжалиги соҳасида катта натижаларга фақат мана шундай ўзаро ҳамкорлик билан эришиш мумкин.

Сўхбат давомида "foda" маркетинг директори М. Садат Қолжўзғулу мустаҳкам ҳамкорлик рамзи бўлган, "foda" логотипи туширилган махсус эсдалик совғасини тақдим қилди.

IFODA - BALCOM: ЯНГИ ИСТИҚБОЛ САРИ

Япониянинг машҳур "Balcom Co., Ltd" хусусий ҳолднинг Ўзбекистонда комплекс ўғитлар ишлаб чиқарувчи йирик корхона – "Ифода" компаниясига инвестиция киритадиган бўлди. Инвестиция доirasida бир қанча лойиҳалар амалга оширилади.

Тан олиш керак, хусусий компаниялар томонидан тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ҳали кам учрайди. Умуман бошқа йўналишларда ном қозongan, кишлоқ ҳўжалигига бeгona бўлган "Balcom Co., Ltd" Ифода компаниясининг соҳада кeтта тажрибага эгаллиги, унинг келгуси истиқболи ҳамда бeвoр мунoсабатлари шарoитида жаҳон стандартлари талабига жавoб бeргани, шунингдeк, халқарo сeртификатларга эгаллиги, мeркeтинг ва мeнeжмeнт йўналишида ривожланган давлатлардeги каби иш юрйтиб кeлаётгани бoис хамкорлик қилишга қарор қилди.

Компаниянинг асосий мақсади – хорижий инвестицияларни жалб қилиб, чет эллик хамкорлар билан икки томонлама манфeатли бўлган иқтисодий элоқаларни мустahкамлаш, экспорт сeлoҳиятини ошириб, дунё бoзoрига чиқиш ва албатта юртимиз иқтисoдига мунoсиб хисса қўшишдир.

"IFODA" - "BALCOM CO. LTD."

IFODA-ART SOFT HOLDING: ЎЗАРО ИШОНЧ – ҲАМКОРЛИКНИНГ МУҲИМ ШАРТИДИР

Худудларда "Ifoda" компаниясининг доимий мижозлари, биргаликда ҳосил етиштириб, муваффақиятга эришиб келётган фермер, дехон ва кластерлари бисёр. 3 йилдан бери ҳамкорлик қилиб келётган Наманган вилоятидаги "Art Soft Holding" МЧК йерлик агроноват кластери "Ifoda"нинг мана шундай ишончли ҳамкорларидан саналади.

Ўзаро алоқаларни янада мустаҳкамлаш, феолиятни ривожлантириш ва 2021 йилда амалга оширилаётган ишларни муҳофизо қилиш мақсадида "Ifoda" маркетинг

директори М. Седат Қолжақовлу "Art Soft Holding" МЧК Тошкент шаҳар филиали раҳбари Санжар Шарипов билан учрашди. Сўбат чоғида икки томон ўртасидаги манфбатли ҳамкорлик ва буни ривожлантириш йўллари, келгуси режалар, соҳадаги янгиликлар ҳусусида тўқталиб ўтишди.

– Бу каби учрашувлар ҳамда ўзаро мулоқотлар биз учун муҳим рол ўйнайди, – дейди "Ifoda" маркетинг директори М. Седат Қолжақовлу. – Чунки ҳамкорларимиз нима хоҳлаётганини, ўларга қандай

хизматлар маълумлигини билиб оламиз ва бу бўйича керакли ишларни олиб борамиз. Шунингдек, биз ҳам ўларга компаниямиздаги янгиликлар, ишлаб чиқарилаётган янги препарат ва ўғитлар ҳамда ўларнинг сифати, ҳудудиятлари ҳақида маълум қилиб биримиз учун имконият туғилади.

Бу эса, бир-биримизга бўлган ишончни оштиради.

Учрашув сўғатида Санжар Шариповга мустаҳкам ҳамкорлик рамзи бўлган, "Ifoda" логотипи тўширилган махсус эсдалик совғаси топширилди.

ҒАЛЛА ҲОСИЛИНИ 90-100 ЦЕНТНЕРГА ЧИҚАРИШ БЎЙИЧА ТАВСИЯЛАР

17 февраль куни Андижон вилоятининг Избоскан туманидаги "Тиллабове – ҳосили мўл" фермер хўжалигида ғаллани бергидан озақлантириш, касаллик, зарарқунандларга қарши курашиш усулларига бағишланган семинар бўлиб ўтди. Маъмур тадбирда Избоскан туман ҳокими ўринбосари Абдуфаттоҳ Умаров, "IFODA" компанияси агрономлари ҳамда туманидаги ғаллачиликка ихтисослашган фермер хўжаликлари вакиллари қатнашди.

Семинарда "IFODA" компанияси агрономлари деҳқонларга ғаллага ишлов бериш борасидаги олтинга тенг маслаҳатларини бериб ўтишди. Жумладан, ғалла қишдан чиққанidan кейин бергани ИФОРЗН ва Anka Super суспензиялари билан озақлантириш тавсия қилинди. Бегона ўтларга қарши esa Entolstar ҳамда Entostar plus препаратлари, бошоқли бегона ўтларни йўқотиш учун esa Entopik ҳамда Ento Raygas

билан ишлов бериш фойдали бўлиши таъкидланди. Мутахассислар зарарқунандларга қарши Top Crop, Delete plus ҳамда Entolicho 20 препаратлари самарали бўлишини айтиб ўтишди. Шунингдек, ғаллага ишлов беришнинг учинчи босқичида Zebra ergo ҳамда IFO AMINOMAXни қўллаш тавсия қилинди.

Шунингдек, агрономлар 90-100 центнер ғалла ҳосили олиш бўйича ўз кузатишлари ва тавсияларини бериб ўтишди. Бу ҳақда тажрибали агроном Мухаммадсуптон Агахонов қўйидагиларни очиклади:

– Бугунги семинаримиз ўтказилган жой – "Тиллабове – ҳосили мўл" фермер хўжалиги "IFODA" нинг уч йилдан буён тажриба синов участкаси ҳисобланади. 2019-2020 йилги мавсумда маъмур хўжалик ғалладан 90-92 центнердан ҳосил олди. Бу каби юқори ҳосилдорликка барча фермер хўжаликлари

эришишлари мумкин. Фақат тавсияларимизга амал қилиб, ғаллага қизилда 5 марта суспензия билан, икки марта касаллик, икки марта зарарқунандларга қарши ва бир марта бегона ўтларга қарши ишлов берилса, юқори ҳосилдорликка эришиш мумкин.

Йиғилишда фермер ҳамда деҳқон хўжалиқларидан таъриф буюрган вакиллар ўзларини қизиқтирган саволлар билан ҳам муносабат қилишди. Аксарият деҳқонлар банкдан олаётган кредит маблағларини тўғридан-тўғри "IFODA" компания-сига, ўқит ва препаратлар хариди учун йўналтириш усули борасида ёрдам сўрадилар. Мутахассислар "IFODA" компанияси таъминотчилар базасида мавжудлиги, фермерлар банк раҳбарига муносабат қилиш орқали маблағларини ўзлари истаган таъминотчига йўналтириш-лари мумкинлигини ташвиқ қилишди.

Фазлиддин ИБРАГИМОВ: “ДЕҲҚОН ВА ФЕРМЕРЛАРНИНГ ТОМЧИЛАТИБ СУҒОРИШ ТИЗИМИГА ҚИЗИҚИШИ БАЛАНДИ”

“IFODA” компанияси эндиликда фермер ва деҳқонларга ўғит ҳамда препаратлар билан биргаликда “IFODA DRIP” бренди остида томчилатиб суғориш тизимлари орқали ҳам хизмат кўрсатамиз. Минерал ўғитлар ҳамда ўсимликларни хавфли қилувчи препаратлар тилмовотчим бўлгани компания кичик вақт араллигида томчилатиб суғориш тизимини қўллаш орқали ҳам ўз мисқолига эга бўлди.

Биз “IFODA DRIP” бренди араллишига намуналар туртки бўлгани, томчилатиб суғориш тизими

қандай ишлаш, бу борадаги махсус оқимларни йўналиш мақсадида “Ифода Агро Клуб Хўжалик” МЧЖ директори ўринбосари Фазлиддин Ибрагимовни сўзбегга тортдик.

— Фазлиддин ака, “IFODA” компанияси Ўзбекистонда энг биринчи ўғит ҳамда қилувчи препаратларни йўналиш мақсадида хисобланади. Ушунга қараб, томчилатиб суғориш тизими шунга қараб қандай қилиш керак?

— Деҳқончиликда томчилатиб суғориш тизimini қўллаш нафақат Ўзбекистонда, балки бутун дунёда энг долзарб масала ҳисобланади. Бунга сабаб, сув танқислиги туфайли экин майдонларига сув етишмаслиғидир. Шунингдек, Исроил, Хитой, Туркия қишлоқ хўжалигини олиб қарайдиган бўлсақ, томчилатиб суғориш тизими қўлланилган экин майдонларида анъанавий суғорилган ерларга қараганда бир неча баробар кўп ҳосилдорликка эришляпти.

Бундан ташқари, Ўзбекистонда шахсан президент-тимиз Шавкат Мирзиёев томонидан бу масала олға сурилляпти. Уларнинг топшириғига асосан мамлакатимизнинг йирик экин майдонларида томчилатиб, ёмғирлатиб ёки бошқа шу каби сув тежовчи усуллардан фойдаланиб, сугориш тизимини жорий этиш бўйича қатор ишлар амалга оширилмоқда. Бу борада президент қарори ҳам қабул қилинган. Мана шу жиҳатларни инобатга олган ҳолда "IFODA" компанияси таъсисчилари ҳамда раҳбарияти "Биз ҳам шу тизимга киремиз" дея қарор қилишди. Томчилатиб сугориш тизимини ўрганиш ва уни амалда жорий қилиш учун Туркиядан ўзиница ишончли ҳамкор топдик ва улар биани туркиялик мутахассислар билан таъминлашмоқда.

Эндиликда биз "IFODA DRIP" томчилатиб сугориш тизимини ўрнатган деҳқон ва фермер хўжалиқларида ўз ўнатларини тавсия қилиш ҳамда уларни эрга қўллаб, қайси пайтда берилганда энг юқори натижага эришиш мумкинлигини тақшириб қўриш имкониятига эга бўлдик. Экин бир-икки йил ичда профессионал тавсиянома ишлаб чиқиб, барча деҳқонларга тарқатишни ният қилимиз.

– "IFODA DRIP" томчилатиб сугориш тизимини эркин миқдорда қандай ҳазматлар қўрсатади?

– "IFODA" компанияси юқорида айтиб ўтганимдек, туркиялик ҳамкорлари билан биргаликда томчилатиб сугориш борасида А дан Z гача бўлган барча ташкилий ишларни олиб боради. Айтайлик, бирор кластер раҳбари, деҳқон ёки фермер, бир сўз билан айтганда, миқоз бизга мурожаат қилди. Биз дарҳол мутахассисимизни унинг экин майдонига ўрнатимиз. Экин майдони қўядан кечирилиб, ўсимлик тури ҳамда ер ўрганилгач, шунга қараб тавсияларимизни берамиз. Томчилатиб, ёмғирлатиб ёки бошқа услубда сугориш керакми, шунга аниқлаб, ўз тавсияларимизни берамиз. У тавсияларимизни қабул қилгач, шартнома тузилади. Шартнома бўйича қилинадиган ишлар лойиҳаси тузилади. Лойиҳадан унинг сметаси, яъни нархи келиб чиқди. Миқоз билан шартнома мана шу тарзда тузилади. Миқоз шартнома нархини қисман тўлаганидан кейин биз техникаларимизни у эрга олиб бориб, ишга бошлаймиз. Ҳаммаси жорий қилиниб, ишлетиб, қўрсатиб бөрганимиздан кейин миқоз қолган тўловни амалга оширади. Шундан сўнг томчилатиб сугориш тизимини ўрнатилган жой йилнинг охиригаче агрономик назоратда бўлади. Агроном томчилатиб сугориш тизимини ўрни ишлашини назорат қилиш билан бир қаторда ўша майдонга керакли вақтда керакли ўргитни сепиш борасида ҳам ўз тавсияларини бериб боради.

– Томчилатиб сугориш тизимини ўрганиш (эрга ҳақлаб, мурожаат қилиш) фермерлар ҳам борада?

– Албатта. Бугунги кунда бундай таклифлар ҳудудан қўп. Фермерларнинг ўзлари бунга жуда қизғин қизиқиш билдиришмоқда. Себаби бу ерда энг катта манфаатдор ер эгасининг ўзи

экинлигини ҳамма тўшунди. Ўтган йили "IFODA" компанияси тест режимида 2-3 та ҳудудда бу тизимни жорий қилиб, иқобий натижаларни қўлга киритди. Бир мисол келтирмаман. Наманган вилоятининг Уйчи туманидаги "Толға" фермер хўжалигининг 19 гектардан ошқ пахта майдонига томчилатиб сугориш тизимини жорий қилдик. Ўтган йилларда бу фермер жинларни қониб сув ичмаслигидан ҳудда оз миқдорда, гектарига 30-31 центнердан ҳосил олган. Ўтган йили томчилатиб сугориш тизимини жорий қилганимиздан кейин мазкур фермер хўжалиқ биринчи теримдан 42 центнердан ҳосил олди. Яъни ҳосилдорлик 12 центнерга ошди. Бу натижани қўрганидан кейин фермер хўжалиқ раҳбари 50 гектар ерига томчилатиб сугориш тизимини жорий этиш бўйича биз билан шартнома имзолади. Бошқа фермерларнинг ҳам тизимга қизиқиши ҳудда юқори.

– Ҳозирги кунда томчилатиб сугориш тизимини бола бонглик қандай имкониятлар юзага келимоқда?

– Бу тизим билан боғлиқ бирор йирик муаммони кўрмаяпман. Лекин бонглик иш бошлаш учун ҳақиқат борадиган ташқи омиллар юзага келади. Очиқ айтадиган бўлсам, ҳозирда жуда қўп фермерлар мазкур тизимни ўз маблағи ҳисобига эмас, кредит эвазига жорий этишни истайдилар. Банкдан кредит маблагларини ўз вақтида ололмаганликлари учун шартнома шартлари ҳам кичик катмоқда. Яъни бу тизимни илҳом борише март-апрель ойларида ўрнатиб қўришимиз керак. Чунки пахта унинг чиққанидан кейин бу ишларни қила олмаيمиз. Банк маблаг чиқариб бермагач, фермерлар ниятларини амалга оширалай қолишмоқда. Яъни биринчи муаммо – банклардан кредит масаласини ҳал қилиш бўлиб қоляпти. Яна бир муаммо, биз жорий қилишқчи бўлган тизим электр талаб мавқудлигини талаб қилади. Электр энергияси ўтказилган бўлиши керак.

Шу сиз иложи йўқ. Аксарият пекта майдонлари аҳоли тўрар жойидан ўзакда жойлашганлиги туфайли ўрларга электр энергияси етиб бормаган. Электр энергиясини километрлаб масофага ўтказиб бориш харажати фермер учун оғирлик қилади. Электр масаласини ҳал қила олмаганлиги учун истаклар истаклигича қилиб кетяпти. Ҳозирча мен шу иссиқ масалани мўаммо сифатида кўряпман, ҳалос.

– Ўз ерда шомчилатиб сўғориш тизимини жорий қилишга иссиқми фермерларга қандай тавсиялар берган бўладилар?

– Томчилатиб сўғориш тизимини йўлга қўймоқчи бўлган фермерлар ёки аллақачан жорий этиб бўлганларга менинг биринчи маслаҳатим, қўлаган мақсадларига эришиш учун биринчи навбатда мўтахассисга мурожаат қилсинлар. Томчилатиб сўғориш тизимини жорий этиб қўладим, энди ҳосилим ўз-ўзидан ортиб кетади, деган хайлга бормасликларни керак. Бу – ўз-ўзидан садир бўладиган жараён эмас. Шу соҳада фаолият юритадиган “FODA” компаниясининг мўтахассислари бор. Уларга мурожаат қилишса, томчилатиб сўғориш тизимини қандай қилиб ишлатиш, қайси ўрғини қай пайтда ишлатиш борасида ағринмай ўз тавсияларини бериб борадилар. Айни шу тизимда ишланса, пироверд қўзланган мақсад – юқори ҳосилдорликка тўла-тўқис эришиш мумкин.

Овқода ҚАЛИМОВА сўхбатлашди.

ИНГИБИТОРЛИ ЎҒИТ SMARTFERT N 21-0-0

Кафолатланган таркиби:	%
Умумий Азот (N)	21
Аммоний Азот	20,7
DCDA Азот	0,30
DCDA	0,60

SMARTFERT N 21-0-0 ЎҒИТИ НИМА МАҚСАДДА ҚЎЛЛАНИЛАДИ?

SMARTFERT N 21-0-0 ўғити таркибидаги моддалар узок муддат давомида мунтазам равишда парчаланувчи, сувда яхши эрийдиган ўғитдир. DCDA моддаси азотнинг узок муддат таъсир этишини таъминлайди. Азотнинг ҳавога учиб кетиши, тупроқда ювилиб кетишининг олдини олган ҳолда, азот йўқотилишини энг оз миқдорга туширади. Ўғит қўллаш сони ва миқдорини камайтириб, ўғитлашга кетадиган харажатларни камайтиради.

SMARTFERT N 21 экин экилиши билан қўлланилганда, гуллаш ва илдиэ отишни яхшилайдди. Гуллашдан олдин қўлланилганда ер унумдорлигини оширади. Фосфорнинг ва микроэлементларнинг фаоллашуви ва сўрилишини оширади. У, азотнинг йўқолишини камайтиради, натижада сақлаб қолинган азот экин томонидан сўрилади. SMARTFERT маҳсулоти экологик тоза маҳсулот ҳисобланади.

Қўлланилиши, муддати ва сарф-меъёри:

Экин тури	Қўллаш муддати	Сарф-меъёри
Шоли	Экилгандан сўнг	400-500 кг/га
Қанд лавлаги, пахта, қўнғабоқар	Экилгандан сўнг	300-400 кг/га
Ербнғоқ, соя, пивз, сабзи	Экилгандан сўнг	300-400 кг/га
Мақажўхори, картошка	Экилгандан сўнг	400-500 кг/га
Очиқ дала сабзавотлари	Экилгандан сўнг	400-500 кг/га
Уруғли мавалар (олма, нок, беҳи ва ҳ.к.)	Гуллагандан сўнг	400-500 кг/га
Данакли мавалар (шафтоли, гилос, ўрик, олхўри ва ҳ.к.)	Гуллагандан сўнг	400-500 кг/га
Цитрус мавалар	Гуллагандан сўнг	400-500 кг/га
Узум	Гуллагандан сўнг	300-400 кг/га

*Юқоридаги миқдорлар тавсия сифатида тайёрланган. Экинларнинг каттали-кичиклиги ва кам-қўллизига кўраб сарф-меъёрлари ошилши ва камайлиши мўмкин.

ҒЎЗА КАСАЛЛИКЛАРИ

Мансурбек УСМОНОВ,
агроном

Ғўза, асосан, ҳосилдорликни оширишга тўқсинлик қилувчи ва катта иқтисодий зарар келтирадиган икки хил: вертицеллёз ва фузарияз вилт касаллигига қўпроқ чалинади.

Ўзбекистон шароитида, асосан Ферғона, Андижон, Наманган, Бухоро, Қашқадарё ва Тошкент вилоятларида бу касалликлар энг кўп тарқалган бўлиб, ҳар йили ғўзанинг қаттиқ зарарланиши ва ҳосилнинг анчагина қисми нобуд бўлишига олиб келади. Касалликни *Verticillium dahliae Kleb* замбуруғи калтириб чиқариб, касалликнинг номи ҳам шунга мос равишда “вилт” дейилади. Касалликнинг бу ном билан аталишига асосий сабаб, зарарланган ўсимликнинг аста-секин сўлиш ҳолати бутун мавсум давомида кўзатилади. Ғўзда вертицеллёз дала шароитида, шончлаш фазасида кўриниб бошлайди.

ВИЛТ (VERTICILLIUM DAHLIAE KLEB)

Вилтнинг ташқи белгилари: касалликнинг дастлабки белгиси, пастки барглarning томирлар орасидаги барг япроқларида сариқ доғлар пайдо бўлиши ҳисобланади. Касаллик аста-секин ғўзанинг юқори қисмидаги барглари тарқалади. Барглари қўнғир тўста қиради ва қуриб қолади.

Касалланган барг таранглик ҳолатини йўқотмаган ҳолда аста-секин тўқилиб кетади. Касаллик авж ола бошлаганда, барглардаги доғларнинг шакли бироз думалоқлашиб, барг четлари ёки томирлар орасида жойлашади. Касаллик ғўза 3–4 та чинбарг чиқарган фазадан бошлаб, ҳосил йиғиштириб олингунга қадар ортиб боради ёки давом этади. Баъзи ҳолларда яланғоч бўлиб қолган полярдан янги барглари кўкаради, бунда ўсимликни янада қучкивлантиради.

Вилт билан касалланган ўсимликнинг ички белгилари бўйича аниқлашда асосий поя, пастки шохчаларнинг ёғоч қисми ҳамда илдизи қия қилиб кесилади. Бунда кесилган ёғочлик қисмининг қўнғир тўста юриши характерли хусусиятларидан бири ҳисобланади. Кесимлардан найлarning нуқтали қўнғирланишини кўриш мумкин. Замбуруғ табиий шароитда касалланган ўсимликлар қолдиғида чала сапрофит ҳолида тупроқда яшайди. Тупроқда ёки ўсимликлар тўқимасида дастлаб вегетатив органицизелийнинг ривожланишини кўриш мумкин. Замбуруғлар, асосан, поянинг сув ўтказувчи тизимида, қўпинча, илдиз бўғзида жойлашади ва фақат нобуд бўлган ўсимликнинг орган тўқимаси бўлиб кенг тарқалади. У ўсимлик илдизи орқали кириб ўсимликни касаллантиради.

Касаллик ривожланиши учун қўйи +5°+7°C, қулай +23°+25°C ва юқори +31°+32°C ҳарорат етарли бўлиб, аксинча, юқорида кўрсатиб ўтилган ҳароратдан паст ёки юқори бўлганда замбуруғ тиним ҳолатига ўта бошлайди ёки ҳароратнинг +19°+25°C, нисбий нэмликнинг 60% бўлиши замбуруғнинг ривожланиши ва ўсимликнинг зарарланиши учун қулай ҳисобланади.

Вилт қўзғатувчи *Verticillium dahliae* замбуруғи ғўзадан ташқари, 38 та оилага мансуб 6700 тага яқин қишлоқ ҳўжалик экинлари ва бағона ўтларни касаллантиради.

ҚАРШИ КУРАШ ЧОРАЛАРИ

Агротехник тадбирлар: касалликка чидамли бўлган янги навларни экиш. Алмашлаб экишни ташкил этиш (беда, маккажўҳори ва оқжўҳори, шол), ҳосилни йиғиб териб олгандан кейин экин қолдиқларидан тазалаш, бағона ўтларни йўқ қилиш.

Шунингдек, табиий зарарланган майдонларни икки ярусли плуглар билан чуқуршудгор қилиш.

Ғўзани ўсув даврида сугориш, қатор ораларига ўз вақтида ишлов бериш ва минерал ўғитларнинг йиллик меъёрига катта эътибор бериш лозим.

Кимёвий усул: уруғлик чигитни акишдан олдин ҳар иккала касаллик (вертециллёз ва фузариоз) ривожланишининг олдини олиш мақсадида препарат суспензиясида 1 т туқли чигитга 25-30 л ва 1 т механик усулда туқсизлантирилган чигитга 15-20 л эритмага Вл 77 дан 0,5-1,0 л/т, Энтовакс 200 препаратидан 5 л/т меъёрга қўрсатилган препаратлар билан ишлов бериш лозим.

ГОММОЗ (*XANTHOMONAS MALVACEARUM*) КАСАЛЛИГИ

Бу касаллик республикамизда ғўзанинг барча навларида учрайдиган энг хавфли касаллик ҳисобланади.

Уни *Xanthomonas malvacearum* деб аталувчи бактерия қўзғатади. Бактериянинг тарқалиши об-ҳаво шароитига боғлиқ бўлиб,

баҳорда ва ўзининг биринчи ўн кунлигида ёнғингарчилик қўп бўладиган туманларда қўпроқ, аксаранча, кам бўладиган туманларда камроқ учрайди.

Гоммоз касаллиги қўп тарқалган далавлардаги ғўзаларда қўпинча қўсак пайдо бўлмайди ёки қўсаги зарарланганда уруғлик чигитга толанинг сифати бўзилади.

Касалликнинг ташқи белгилари

Гоммоз касаллиги ғўзанинг ер устки органлари; уруғбарг, чинбарг, поля, қўсак ва толасига тушади. Дастлаб гоммоз уруғбаргга пайдо бўлиб, ҳар хил катталиқдаги юмалоқ, тўқ яшил рангдаги мойсимон доғларни ҳосил қилади. Дастлабки даврда бу доғлар уруғбаргнинг остки томонидан яққол қўришиб, сўнгра унинг ҳар икки томонидан яши қўзғатиланади. Бу қўринишдаги гоммоз жўда хавфли бўлиб, аста-секин чинбарг, поля ва қўсақларга тарқалади.

Гоммоз тушган қўсақларда тўқ яшил, юмалоқ шаклдаги мойсимон доғлар пайдо бўлади. Қўсак чаноғининг касалланган жойлари парчаланиб бўзилади ва гоммоз бактериялари пахта толасига ўтади. Бундай ҳолатларда пахта толаси оч жигарранг тусга киради, айрим толалар елимсимон шира билан бир-бирига ёпишиб қолади. Касалликни қўзғатувчи бактериянинг ривожланиши ва ўсимликларни касаллантириши учун энг қулай ҳарорат 25-28°C бўлиб ундан ортиқ ҳароратларда ҳавтчанлиги пасаяди. Бактериялар сарнам тупроқда ёки суяда 15-20 кунда ноҳил бўлади. Қуруқ жойларда эса бир неча йилгача яшаш қобилиятини йўқотмайди. Касаллик, асосан, уруғлик чигит билан тарқалади. Касаллик уруғбаргларга ичидан ва ташқаридан касалланган чигит орқали юқиши мумкин.

ҒўЗА ЗАРАРҚУНАНДАЛАРИ

Қурти тушган (илдиз қурти) – юзлаб турдаги ўсимликларга зарар etkazadi. Унинг энг хўш қўрган ўсимлиги эса, ғўза, бада, қанд лавляги, маккажўхори, ғалла ва полиэ актинлари ёш ниҳоллари, бөгона ўтлардан шўра, печак ўт ва бошқалар ҳисобланади.

Илдиз қуртлари униб чиқавтган ғўза ниҳолларини шикастлаб, уруғ палла бергларини кэмриб ташади. Қўпинча ёш ниҳолларнинг илдиз бўғзи яқинидан поясини кэмиради, боъзон мойсимоннинг ер устки қисмини тўла ёб битиради. Катта ёшдаги қуртлар 5 см гача бўлиб, кўкиш-қулранг қўринишда бўлади. Илдиз қурти отук қурт ҳолида тупроқнинг 10-15 см чуқурлигида қишлаб чиқади.

Эрта баҳорда, яъни март ойининг 2-3-ўн кунлигида қишлаб чиққан илдиз қурти суткалик ҳарорат 10°C дан ошганда тупроқнинг устки қатламига қўтарилиб, 5-8 см чуқурликда гўмбака айланади. Об-ҳаво шароитига қараб баҳорда 15 кундан 30 кунгача гўмбака ҳолида яшайди. Бунда фойдали ҳарорат йилгидиси 150°C даражасига етганде гўмбакадан кўпалеклар учиб чиқиб бошлайди.

Илдиз қурти капалаклари апрель ойининг юсинчи ўн кунлиги бошларида учиб чиқиб, қўшимча гул нектарлари билан озиқланибди ва

3-5 кундан сўнг якка-якка ҳолда бағона ўтларга, айниқса, шўра, печак, итудум, гўза ва ҳатто кесаклар устига тўхум қўя бошлайди. Бир дона урғочи капалак ўртача 500-800 донагача, айримлари эса 1800 донагача тўхум қўяди.

Янги қўйилган тўхумлар ранги оқ бўлади. Капалак тўхуми 50°C фойдали ҳарорат олгандан сўнг, улардан майда қуртлар чиқади. Баҳорда қуртлар 25-30 кун ҳаёт кечирилади. Кеч экилган, ривожланишдан орқада қолган майдонлардаги ёш гўза ниҳолларини кийриб ташлайди ва тўла қўчат олишга имконият бўлмайди. Гўзага илдиэ қуртининг асосан 1-авлоди зарар етказилади. Гўза ниҳоллари поляси қотгандан сўнг зарар еткази олмайдди. Мавсум давомида илдиэ қурти 4-5 тегача авлод беради.

КУРАШ ЧОРАЛАРИ:

Зараркунанданинг капалаги феромон тўтқинга 4 та ва ундан ортиқ түшиши билан, албатта, кимёвий ишловларни амалга ошириш лозим. Зараркунандага карши тупроқ нэмлигини 60-70 фоизга калтириб олиб, кун ботгандан кейин гектарига камиди 300 л суя сарфлаб, Протакт 0,5 кг/га ва Энтолучо 0,3 л/га ёки Энтовайт 0,5 л/га ёки Энтовайт ПРО 0,25-0,3 кг/га ёки Дэлтасис 1 л/га препаратларининг бири билан тупроққа чўмилтириб қўлләнса, яхши самёра беради.

Агротехник тадбирлардан қуйидагиларни ўтказиш лозим.

1. Қўзғи шўдгорни ўз вақтида сифатли қилиб ўтказиш.
2. Ҳайдалмай қолган ерларга қишки яхоб суви бериш. Бунинг натижасида қишлоғичи авлоди 80-90 фоиз йўқотилади.
3. Эрта баҳорда йўл, эриқ ва дала кирғоқларидаги илдиэ қуртига озуква бўладиган бағона ўтларни йўқ қилиш.

ГўЗАДА ШИРАЛАР (APHIDAE)

Гўзага ўсимлик шираларининг бир неча тури зарар калтиради. Жўмладан, полиэ ёки гўза шираси, беда шираси, катта гўза шираси ва илдиэ ширалари экинларга жиддий зарар етказилади.

Гўза ширалари ҳаммахёр бўлиб, 50 турдан кўпроқ ўсимликларга зарар етказилади. Бу зараркунандалар гўза униб чиққанидан бошлаб токи ҳосил териб олингунга қадар зарар етказилади. Айрим вақтда гўза ширалари 50-75 фоизгача ҳосилнинг камайишига сабаб бўлади. Баҳорда гўза ширалари гўза ниҳолларининг ўсув нуқтаси ва берг ширасини сўриб, ниҳоллар ўсишини 2 ҳафтагача орқага суради. Қўзда эса қора шира тушса, ҳосил миқдор жиҳатидан озаймасе-де, толани

ифлослантириб, унинг сифатига жиддий зиён етказилади.

Гўза шираларининг кўпчилиги (полиэ ёки гўза ширасидан ташқари) тўхумлик даврида беда, кечки сабзавот ва бағона ўтларда қишлоғича кетади. Эрта баҳорда ўртача суткалик ҳаво ҳарорати 8-10°C дан юқори бўлганда тўхумларидан ширалар чиқиб, асосан бағона ўтларда озийланиб, урчиб қўяя бошлайди.

Мавсум давомида ширалар 13-25 тегача авлод беради. Ёзда ширалар оталанмай - партеногенетик йўл билан қўяяди. Натижада қисқа давр ичиде ўсимликларнинг ўсув нуқтаси, барги ва танасида эич колониялар ҳосил қилади. Ширалар ёш ниҳолларнинг берглари ширасини сўриши натижасида берглар буржмайиб қолади. Ниҳоллар ўсиш ва ривожланишдан орқада қолиб, пастки шохларида кўсак ҳосил бўлмайди.

ТАМАКИ ТРИПСИ (THRIPS TABACI)

Тамаки трипси ҳаммахёр ҳашарот бўлиб, гўза, пивэ, қарам, помидор, картошка, буғдой ва бошқа кўглаб турдаги маданий экинларни зарарлайди. Гўза ердан униб чиққандан бошлаб гўза ниҳолларининг, ўсув нуқта ва бергларидаги цикликини сўриб, зарарлайди. Натижаде ниҳолларнинг берг ва ўсув нуқталари қовжираб қолади ва ниҳол бачқилмайди, ўсиш ва ривожланишдан орқада қолади.

Учки қуртаги нобуд бўлган ғўза ниҳоллари айри шохлар ҳосил қилади, қучли зарарланган айрим ёш ниҳоллар эса нобуд бўлади. Зарарланган ўсимлик тупларида ўртача 2тадан кўсак қамаяди.

Танаки трипсининг вояга етган иматоси кечки сабзавот, қуэги бугдой ва дала қирғоқларидаги бегона ўтлар, ўсимлик қолдиқларида қишлаб қолади. Эрта баҳорда ўртача суткалик ҳаво ҳарорати 8-10°Cдан юқори бўлганда трипслар қишловдан чиқиб, ривожланишни бошлайди.

Трипслар ҳаёти давомида 100 донгача тухум қўяди. Тухумдан зарарқунданнинг личинкалари 3-4 кунда чиқди. Личинкалар 10-15 кун ривожланиб, етук ҳашаротга айланади. Бу зарарқунданда 7-10 тагача авлод беради. Трипс бир ўсимликдан иккинчи ўсимликка, бир даладан иккинчи далага учиб ўтади. Айниқса, қуруқ ва иссиқ ҳавода у жуда ҳам тез ҳаракат қилиб, битта ўсимликда бир неча соатгина бўлади. Ҳавода нисбий намлик канча юқори бўлса, трипс битта ўсимликка шунча кўп зарар қилтиради.

Қуруқчоралари

1. Дала қирғоқларидаги тут ва бошқа дарахтларнинг эгилган шох-шаббаларини кесиб, дарахт тагларини очиш.

2. Дала қирғоқларидаги йўл ва ариқ зовур бўйларидаги бегона ўт қолдиқларини февраль-март ойларида қўл қучи билан йўқ қилиш чораларини қўриш.

3. Уруғли чигитни Римида препаратидан 1 тонна уруғ учун 4-5 кг меварда дорилаш.

4. Ғўза ниҳолларини баргидан озиклантириб, трипсга чидамлилигини ошириш мақсадида канида 2 марта минерал ўғитлар суспензияси (Вуксал 0,5-1,0 л/га, Бигус 1,0 л/га, Энтомикро 1 кг/га препаратларидан бири билан) сегишини ташкил этиш.

5. Шира ва трипслар ривожланиб, тарқаладиган ўчоқ майдонларда мавсум давомида доимо бегона ўтларни йўқ қилиб бориш.

6. Шира ва трипс билан қучли зарарланган майдонларда Энтолмо 0,4 л/га, Энтоспилан 0,5 кг/га, Римида 0,25 кг/га препаратлардан бири билан ишлов ўтказиш лозим.

Ғўза зарарқунданлари ичида энг хавфлиларидан бири бу ўргимчакканадир. Зарарқунданда баъзан пахта далаларида етиштирилмаётган ҳосилнинг тенг ярми йўқотилишига сабаб бўлади. Ўргимчаккананинг зарари негизинда ҳар йили пахта ҳосили сезиларли даражада қамаяди.

Ўргимчаккана – ҳаммахўр зарарқунданда бўлиб, 248 турдаги ўсимликлар билан озикланади. Айниқса, ғўза, соя, оғингоқ, маш, қунжут, полиз ақинлари, айрим вақтларда меккажўҳори, шунингдек, тут, тоқ, мевали ва манзарали дарахтларни зарарлайди.

Ўргимчаккана асосан қузда қаврда кўп ривожланиб тарқалган бўлса, ўша ерда қишлаб қолади, жумладан, ғўза соя ва унинг қолдиқларида, хайдовда ҳосил бўлган катта кўсақлар остида, дала қирғоқларидан тут дарахтлари пўстлоғи ва қаллақларида, дарахтлар тағида, йўл қирғоқлари ва ариқ-зовурлар бўйларидаги кенг баргли ўтлар қолдиқларида қишлаб чиқади.

Қишлашга кирган ўргимчаккана совуққа ўта чидамли бўлиб, сарнам жойларда совуқ - 20°C бўлганда, янги 1-2 донгача нобуд бўлади. Бу зарарқунданда қишловдан жуда берақат – морт ойида, суткалик об-ҳаво ҳарорати ўртача 12-13°C дан юқори бўлганда чиқади.

Ўргимчаккана, одатда, шамол ёрдамида ўзи ҳосил қилган иглари воситасида оқар сувлар, одамлар иш кийимлари ва иш қуроллари орқали тарқалади. Шунинг учун ғўза ва бошқа экин далаларининг даставаал чақма қисмлари зарарланади. Дала ва йўл қирғоқларидаги ғўза ниҳоллари баргларига чанг ғубор тушиб, ўргимчаккана игларига ёпишиб, уни йиртқич қушандалардан ҳимоя қилиб, кўпайиб ривожланишига имконият яратди. Ҳаво ҳароратининг иссиқ бўлиши ҳам ўргимчаккананинг ривожланиб тарқалишига қўлай шароитни яратиб қилтиради.

Ўргимчаккана ўз ҳаёти давомида ўртача 140 донга, айрим вақтда эса 600 донгача тухум қўяди. Бу зарарқунданда ҳаво ҳароратидан келиб чиқиб, 7-19 кунда бир марта авлод беради. Мавсум давомида ўртача 16-18 марта авлод беради.

Одатда, ўргимчаккана зарари яхши озикланмаган, тағига ишлов берилмаган, сувсизликдан ҳолсизланиб, ўсиш ва ривожланишдан орқада қолган ғўза ниҳолларида биринчи навбатда кўринади. Ўргимчаккана ғўза ниҳолларининг ҳаёт фаолиятини ўзгартиради, яъни баргдаги

фотосинтез феоляпти ва модда алмашинувани бузиб, ўсимликнинг қуриб қолишига сабаб бўлади.

КУРАШ ЧОРАЛАРИ

1. Дала майдонларидан ғўзапояларни илдизи билан олиб чиқиб кетиш.
2. Икки ярусли плуг билан чуқур хайдов ўтказиш.
3. Дала қирғоқларидаги тут ва бошқа дарахтларнинг эгилган шох-шаббаларини кесиб, дарахт тагларини очиш.
4. Дала қирғоқларидаги, йўл ва эрик зовур бўйларидаги бөгона ўт қолдиқларини февраль март ойларида қўл қучи ва кетмон билан йўқ қилиш чораларини қўриш.
5. Ғўза қатори ораларига биринчи комплекс ишлов берилгандан сўнг зарарқунанда ўчоғи бўлган майдонларга ҳар гектарига 40-50 кг дан олтингурутли сув билан чангатишни ташкил қилиш лозим.
6. Июнь-июль ойларида айрим майдонларда ўргимчаккане карта ўрталаригача кириб бориши қузатилса, Энтосоран 0,3 кг/га, Акараголд 0,5 л/га, Спиромектин 0,25-0,3 л/га, Энтомайт 1,5-2,0 л/га, Энтосектин 0,5 л/га препаратларининг бирига Силвер СФМ 0,05-0,1 л/га мевърида қўшиб, кимбвий ишловлар ўтказиш тавсия этилади.

ҚАНДАЛАЛАР

Дала, беда ва ғўза қандаласи меза, дон, дуккакли ва полиз экинларини, айниқса, беда, лавлаги, маккажўхори ва тамаки, ғўза, қовоқ, картошка ва бошқа ўсимликларни зарарлайди. Ўтказилган тадқиқотлар қандала билан

зарарланган ғўзада шона, гул, гунча ва қўсакларнинг тўкилиб кетиши ва барглarning сарғайиб, қуриб қолишини қўрсатди.

Бедада қандалаларнинг оммавий тўхум қўйиши май ойи охирида қузатилади. Тўхум қўйиш, ушбу далаларда ўсадиган шўра ва бошқа бөгона ўсимликларда амалга ошади, сабаби, биринчи йилдаги беданинг пояси ингичка бўлиб, тўхум қўйишга ярамайди. Бедада тўхумлар ўсимликнинг ўсиш конусига яқин бўлган ён шохларига қўйилади. Қандалалар 150-250 донгача тўхум қўяди. Қандалалар мавсум давомида 5 тагача авлод беради.

Қандалалар ғўза майдонларида ҳосилнинг сўзиларли йўқолиши, тола сифатининг ёмонлашуви, ёш ҳосил элёментларининг тўқолиши ва уруғнинг яроқсизланишига олиб келади.

Қандала ғўзани ёппасига зарарлаганда, пхта ҳосилини 40-50%, айрим ҳолатларда 70-80% гача йўқотилишига сабаб бўлади. Қандалалар миқдорини уларнинг дастлабки қўпайиш жойларида камайтириш ҳамда зарарқундалаларнинг бошқа экинларга қўчилишига олдини олиш мақсадидда қўйидаги тавсияларни амалга ошириш ўта муҳим:

- шувок, ялпиз, сув қалампирига дала қандаласи сентябр-октябрда қўчиб ўтиши ва у ерда охириги авлоди ривожланиши ва қишлагга кетишини инубатта олиб, бундай бөгона ўтларни қўзда қўриб ташлаш;
- баҳорда, апрель ойининг иккинчи ярмида бөгона ўтлар (суребка, жағ-жағ, отқўлоқни) йўқотиш;
- бөгона ўтлар (жағ-жағ, суребка, шўра, шовқил) ни ғўза экини орасидан мунтазам равишда йўқотиб бориш, айниқса, ғўза шонелаш даврида бу тадбир ўта муҳимдир, чунки бу даврда дала қандаласининг тўхум қўйиши қисман юқорида қўрсатилган бөгона ўтларда қузатилади;
- ғўзани биринчи сўришда тупроқнинг

мевърдан ортиқ нэмланишига йўл қўймаслик зарур. Чунки бу ҳол дала қандаласининг ғўза экинига ўтишининг асосий сабабларидан бири ҳисобланади;

- минерал ўғитлар билан озиклантириш, айниқса, фосфор-калийли ўғитлар, ғўзани қандалалар билан шикастланиш даражасини бирмунча камайтиради;

Қундузги соғатларда қандалаларнинг вояга етган зотлари жуда фаол ҳавт кочиради ва экинларга ишлов беришда ер агрегатлардан фойдаланиш уларни чўчиштиб юбориши ва улар бошқа майдонларга тарқалишига сабаб бўлиши мумкин. Қандалалар фақат эрта тонгда суст бўлади, шунинг учун кимбвий препаратларни қўллаш эрта тонгда амалга оширилиши лозим.

ҚАРШИ КУРАШ

Беда қандаласига қарши кимбвий препаратлардан Энтолуча 0,4 л/га, Энтоспилан 0,5 кг/га, Римида 0,25 кг/га, Агрофос-Д 1,0-1,5 л/га, Агрофос ажстра 0,8-1,0 л/га препаратларининг бири билан ишлов ўтказиш лозим.

ҒўЗА ТУНЛАМИ (ҚўСАК ҚУРТИ) - HELIOVERPA ARMIGERA HBW

Ғўза тунлами – ғўзанинг асосий зарарқунандаси ҳисобланиб, 120 турдаги ўсимликлар билан озиқленеди, айниқса, ғўза, помидор, бақлажон, нўхат, мош, соя ва маъкажўжори ўсимликларини кўпроқ зарарлайди. Зарарқунанданинг битта авлоди ривожланиши 35–40 кун давом этади ва 3–5 тағача авлод беради. Бу зарарқунанда, одатда, тупроқда йўл қолдириб, 8–12 см чуқурликкача кириб, ғўмбақ ҳолатида қишлайди.

Баҳорнинг келишига қараб қўсак қурти капалагининг учishi апрел ойи-нинг иккинчи ўн кунлик охири, учинчи ўн кунлиги бошларига тўғри келади.

Капалақчунгандан 3–4 кун ўтиб, уриб тухум қўйишни бошлайди. Капалаклар ўртача 500–600 та, айрим капалаклар аса 3000 тагача тухум қўяди. Биринчи авлод капалаклари тухум қўйётган даврда ғўза ниҳоллари ёш бўлганлиги сабабли, капалаклар дала қирғоқларидаги бегона ўтларга ва томорқалардаги эртапишар сазбавот экинларига ўз тухумларини яқин-яқин ҳолда қўяди.

Зарарқунанданинг тухуми оқш қўлранг, ғўмбаэсимон шаклда, 1 мм қатталиқда бўлади. Ғўза тунламининг иккинчи, яъни ғўзада бўладиган биринчи авлодининг қўпайиб

кегишининг олдини олиш мақсадида фермер хўжаликлари раҳбарлари, ҳудуд агроном-антомологлари, мутахассислар билан биргаликда ханадонлардаги ва томорқа хўжаликлари экинларидаги зарарқунанда тухумига қарши бисмаҳсулотларни қўйишни ташкил этиш лозим.

Ғўза тунламининг табиатдаги иккинчи (ғўзадаги биринчи) авлоди капалаклари учishi июн ойининг 2–ўн кунликларига, ғўза майдонларида ғўзанинг ёппасига шоналаш, гуллаш даврига тўғри келади.

Ғўза тунлами капалаги учishi бошлагандан 3–4 кун ўтиб, капалаклар тухум қўйишни бошлайди. Капалак тухумларини биттадан, ғўзанинг ўсув нуқталари яқинидаги янги бەرглەرга, шона ва гул қосаларига қаймарин номли суюқлик билан ёпиштириб қўяди. Шу билан бирга капалаклар ғўзаси гавлаб ўсган сарнам далаларни ёқтиради. Тухумлардан қуртларнинг чиқиши баҳорда 5–6 кун, ва ойларида аса 3–3,5 кунга тўғри келади.

ҚАРШИ КУРАШ

Зарарқунандани пахта майдонларига тэрқолишининг олдини олиш мақсадида феромон тўпқичлар қўйиб, шу феромонларга тўшаётган зарарқунанда капалаклар мониторинги олиб борилади. Феромон тўпқичга 4–5 та капалак тушиши билан зарарқунандага қарши Протект 0,5 кг/га, Энтоваит 0,5 л/га, Энтоваит ПРО 0,25–0,3 кг/га мейвбада препаратларнинг бири билан қўннинг салқин пайтида (қўн буттандан оўнг ва қўн чиққунча) қўллаш – яхши самара беради.

Мансурбек УСМОНОВ

"Ifove" хамкорлари

ҲАМКОРЛИКДАГИ ИШ ЎЗИНИ ОҚЛАМОҚДА

2005 йилда ташкил топган "Smart base" компанияси асосан дастурий таъминотлар ишлаб чиқиш билан шуғулланади. Бизнинг асосий вазифамиз – IT технология йўналишида компьютерлар учун дастурий таъминотлар яратишдан иборат. Бугунги кунгача ўнлаб дастурлар ишлаб чиққанмиз. Уларга патентларимиз ҳам бор. Айтиш мумкин эса Республика миқёсида кенг қўлланиб келинаётган "Геоинформацион ахборот тизими" устида иш олиб бормоқдамиз.

Геоинформацион ахборот тизими, деганда объектларнинг ҳарита билан беланган майдондаги өрнинг геотаҳлилини ўтказиш, ўша объектга тегишли бўлган маълумотларни онлайн мониторинг қилиш ҳамда улар ҳақидаги маълумотларни масофадан олиш ва ўрганиш учун яратилган тизимни ўтказишни тўшувимиз.

Биз бу тизимни қишлоқ ва сўва ҳўжалиги соҳаси учун таъбиқ этилдимиз. Таъбиқ жараёнида ҳамкорлик қилиш учун биз "Ifove" компаниясини танладик. Компаниянинг Ўзбекистон бўйлаб жуда кўп мутахассис ҳамда агрономлари феолият юритади.

Биз қишлоқ ҳўжалиги маҳсуллатларини спутникдан олинган тасвир орқали ўсиш даражаси,

ривожланишини кўриш, муаммолари участкаларни таҳлил қилиш, фермер ёки кластер агаларига ўша экин майдонларидаги камчиликларни аниқлаш, касалликларнинг олдини олишга ёрдам берадиган бир тизим яратяпмиз. Бу тизимда спутник орқали олинган суратларни спутник хизмат қилувчи компаниялардан харид қилиш ёки баъул базалардан олиш мумкин. Баъул суратларнинг бизга фойда келтирадиган қисми камроқ, яъни, сифати пастроқ бўлгани туфайли таҳлил учун камлик қилади. Шунинг учун биз юқори ҳажмдаги тасвирларни спутник хизмат қиладиган компаниялардан олиб, ўша далаларни спектрал таҳлил қилиб, муаммолари участкаларни аниқлаш имкониятига эга бўлдик.

Таҳлиллар қанчалик тўғри бўлганлиги, тасвирлар муаммолари участкани тўғри кўрсатяптими ёки йўқми – буни аниқлаш учун биз "Ifove" компанияси билан ҳамкорликни йўлга қўйдик. Ҳозир "Ifove" компаниясининг агрономлари бутун республика бўйлаб берча вилоятларда мавжуд. Агрономлар ёрдамида ҳудуддаги биттадан фермер билан боғланиш ва унинг участкасини олиб, йил давомида иш жараёнларини олиб бордик.

Иш жараёнида биз майдонлардаги муаммони тизим орқали аниқлаб, уни агрономларга етказдик. Агрономлар эса биз кўрсатган жойга бериб, ҳақиқатдан ҳам ўша жойда камчилик борлиги ва ўша тизим аниқ маълумот берганини айтишди.

Синовларимиз натижасида бамалол айта оламизки, бу тизим қишлоқ ҳўжалиги соҳасида ишловчи ҳар қандай кишига ёрдам бера олади.

Яна бир аниқ ишлатган тизимга мисал келтирсак, 2010 йил 20 июль кўни бир фермернинг даласидаги ўсимлик цўмай қолган жойи қанча өр майдонига тўғри келишини аниқладик. Ҳудуд 2 гектардан ошмак өр майдонда ўша чанқолганлиги ҳолати кўзатилиб, бу даланинг ўртасида ўсаётган қисми бўлган. Ҳудуд фермер ҳўжалигининг цўмумий өр майдони 4 гектар 76 сотоқ бўлиб, биз спутник орқали аниқлаш натижасида 2 гектардан ошмак ўзани кўриб қилишдан асраб қолдик.

Айтмоқчимизки, минглаб гектари бор кластер агалари даласига бормасдан туриб, этиштирайтан маҳсулотидан бамалол хабардор бўлиб туриш имкониятига эга. Биз муаммолари участкани аниқлаганимизда уларнинг мобил қўрилмаларига смс юборишимиз мумкин ва мобил қўрилма орқали программага кириб, қайси жойда муаммо борлигини кўриш осон бўлади. Бунда қарақли ҳудудга ёки агрономга кўнғирок қилиб, ўша өрга боришини айтиш ва муаммони ўрганиб, уни бартараф этиш мумкин. Ҳудудда бормасдан буни назоратта олиш ишда анча қўлайлик яратлади.

Бу тизим фақатгина сўғориш учун эмас. У орқали биз ўсимликнинг ривожланиш даражасини ҳам қўзғата оламиз.

Геоинформацион ахборот тизими қишлоқ ҳўжалиги, деҳқончилик, боғдорчилик деб соҳа ажратмайди, у ҳаммасини бирдек назорат қила олади. Бир сўз билан айтганда, замон ўзгармоқда, замон ривожланмоқда. Бутун дунё ахборот тизимига ўтпти, дегинк биз ҳам ўттишимиз керак.

Ареббой МАРҲИМОВ,
"Smart base" М-ДЖ бош директори

ПАХТАДАН МЎЛ ҲОСИЛ ОЛИШ ЙЎЛЛАРИ

Хадомий далайлarga чигит экиш мавсуми бошланади. Кузда олинadиган мўл ҳосил, асосан баҳордаги агротехник тадбирларга боғлиқ эканлигини назарга оладиган бўлсак, бу чоралар хусусида деҳқонларга батафсил маълумот бериш шарт ва зарурдир. Шу билан бирга биз бугунги кунда етиштириш борасида “IFODA” компаниясининг етакчи агрономи, кишлоқ ҳўжалиги соҳасида ўттиз йиллик тажрибага эга мутахассис Исроилон ака Жўраев билан суҳбатлашимизга қарор қилдик.

– Исроилон ака, ойдинга-чи, ўзбек деҳқонлари ҳозирги кунда айваг етказишнинг қандай қандай муаммоларга дуч келишмоқда?

– Ҳозирги кунда деҳқонларимизнинг биринчи муаммаси – экатган эрининг сифатсиз чиқиб қолишидир. Иккинчидан, уруғнинг яхши ва сифатлисини ҳам танлаш жуда муҳим. Учинчидан, ўғитлаш ишлари тўғри олиб борилиши керак – яъни касалликка қарши курашадиган, ўсимини яхшилайдиган турли препаратлар билан ишлов бериб, экиш керак.

Агар имконияти, маблағи бўлса, мана шу чоратадбирларнинг барчаси бажарилиши керак. Деҳқончиликда қадимдан айтиб келинган бир мақол бор: “Ер хайдсанг, куза хайда, куза хайдамасанг, юз хайда” дейди. Бу иборада катта гап бор. Ерни имкон даражасида куза хайдаб тугатиш керак. Бундан ташқари, мўрекаб (ўғитлар – фосфор, калий ҳамда маҳаллий ўғит бўлиши гўнгни ерга қузада солиб, хайдаш керак. Хайдов сифатли бўлганидан кейин

солган мўрекаб (ўғитимиз 60 кунда парчеланади, бир йилгача яхши таъсир қилади. Шўлар таъсир қилиб, ер шишиб, кишлоқдан яхши чиқади. Агар кузда хайдов қилиб қўйилмаган бўлса, баҳорда хайдаладиган бўлса, тулрақда кишлаётган турли хил тирик ҳашаротлар бўлиши мумкин. Шунингдек, ҳалиги солаётган ўғитларимиз қишда ер тағида турмагандан кейин фойдаси эллик фоизга камайиб кетади.

Экинларни экиш даврида ерга ишлов бериш ўзин техникалар ҳам етарли бўлиши керак. Яъни текислов техникаси, пушта олиш, хайдаш каби агротехник тадбирлар сифатли бажарилиши лозим. Ундан кейин уруғ танлаш жарағинга етиб келамиз. Сифатли ҳамда Ўзбекистон шарафига тўғри каладиган уруғни танлаш лозим. Кейинчилик ўша танланган уруғни дорилab экиш зарур. Дориланмасдан

экилса, ҳозирда гоммос вилт касаллиги кўпайиб кетяпти. Бунинг олдини олиш учун уруғ таъминоти идоралари уруғларни ўша ернинг ўзидан оқ дориллаб чиқаришмоқда. Бундан ташқари бизнинг "IFO SED" номли органик ўғитимиз ҳам бор, у касалликка қарши курашиши билан бирга уруғларнинг тўлиқ ўзиб чиқишини таъминлаш ҳудудиятига ҳам эга. Яъни 8гин-сочин, иссиқ-совуқ кунларда уруғлар айниб қилинадан ўзиб чиқишига ёрдам берувчи препарат. Эмишгача ҳамда экиш давридаги агротехник тадбирлар ўз вақтида амалга оширилиб, сара уруғ экиладиган бўлса, б.д. албатта, биринчи қадам бўлади ва ҳосилдорликка ҳам яқин таъсир қилади.

– Пахта экиштиришга оқимаселлашган мавсумларда қандайдан ҳар вақтидан 50–60 центнердан ҳосил алоҳидан ҳаққо ҳудуд кўп бўлади. Бизда эса бу кўрсаткич анча паст. Навв мундиди? Юқори ҳосилдорликка ўзини ҳосил берган?

– Ўзбекистон шароитида юқорида айтиб ўтганим агротехник тадбирлар тўлиқ амалга оширилиб,

сифатли уруғ танланса, яқинчи техникалар тайёр бўлса, бизнинг Ўзбекистон шароитида ҳам 40–50 центнергача ҳосил олаётганлар бор. Бунга Тошкент вилоятидаги "Қавсар замин" фермер хўжалиги, Наманган вилоятидаги "Тола" фермер хўжалигини мисал қилиб келтиришимиз мумкин. Юртимизда 20 гектарли жойдан 50 центнергача ҳосил олаётган фермерлар ҳам бор. Масалан, кўчет ўзиб чиқувчидан кейин бажариладиган агротехник тадбирлар – қультивация, яғналаш, биринчи ўғитни бериш, суспензиялаш жараёнлари бор. Бу барча агротехник тадбирларни ўз вақтида амалга оширган "Тола", "Қавсар замин" фермер хўжаликлари бир термидан 42 центнергача ҳосил кўтаришди. Агар ўларга тўғри йўналиш бериб, препаратларни қайси вақтда, қанчадан солиш кераклиги кўрсатиб берилса, бизда ҳам натижа яқин бўлади. Мана масалан, Тошкентдаги "Истиклол" фермер хўжалигида тажриба тариқасида меъврдан 100 килограмм кам ўғит бериб кўрдик. Бирок экинни баргидан озиклантиришни унутмадик. Суспензия қилиб, баргидан берилган ўша озук қанча солинган ўғитнинг ўрни-и тўлдирди. Эки айрим ерларга синва тариқасида оралятиб ишлов бердик. Яъни бир картага сапган бўлсак, иккинчисига сапмадик.

Ўнгиланган картадаги пахта 40 центнер ҳосил берапти, иккинчи картадаги пахта эса бор-йўғи 32 центнер. "IFODA" компаниясининг худди бунга ишловчан юзлаб фермерлари бор. Агрономнинг айтганини қилаётганлар юқори ҳосил оляпти.

– Раҳим, Исроил ва. Энди ҳаққода айтиб ўтганим мавсумларини ҳам унутмадик ҳудудлар берсанга ва деққоқларини ҳам талқинларини бўлса ҳам баъзилар айтишми.

– Асосий тавсиям – юқори тилга олган агротехник тадбирларни ўз вақтида амалга оширинг. Баргидан озиклантиришни ҳам эсден чиқарманг. Мана бу йил об-ҳаво гафла мавсуми учун жуда ноқулай келди. Бунга ҳолат бошқа такорланмасин. Яқин ишлаб, юқори ҳосил олишин. Хирмонлари мўл бўлсин! Белгиланган режаларни ортин билан бажаришин! Пахтадан 45–50 центнер, галладан эса гектарига 70–80 центнер ҳосил олаётган фермерларимиз бисёр. Уларнинг ҳам дарамадлари ўларига бўлди, тўлиб-тошиб юришин!

“SEMILLAS FITO” МАККАЖЎХОРИ УРУҒЛАРИ – ЭНДИ ЎЗБЕКИСТОНДА!

Ўзбекистон шерамида маккажўхори энг қимматли, сарҳосил, донли экин ҳисобланади. Маккажўхоридан яхши концентрат, кўк масса ва силос олиш мумкин. 1 кг донда 1,34 озуқа бирлиги мавжуд. Маккажўхори сўталари сўт-мўт пишиш даврига кирганда тайёрланган силос чорва моллари учун энг яхши озуқадир. 100 кг маккажўхори силосида 24 озуқа бирлиги мавжуд.

Маккажўхорини баҳорда экиш муддати Ўзбекистоннинг ирригавий минтақасида

жойлашган вилоятлар (Тошкент, Сирдарё, Жиззах, Самарқанд ва Фарғона водийси вилоятлари) учун 10-15 апрель, жанубий минтақаларда 2 ҳафта олдинроқ (25-30 март), шимолий минтақаларда эса 2 ҳафта кейин (25-30 апрель) амалга оширилади. Экин вақти май ойига қилиб кетмаслиги керак, акс ҳолда ҳосилдорлик камайиб қетади.

Баҳорда силос ва донга экишда маккажўхорининг кечпишар, ўрта-кечпишар, ўртапишар нав ва дурегайлари (“Ўзбекистон-601 ЕСВ”, “Ўзбекистон-420 ВЛ”), ёзда дон учун арта-ўртапишар, артапишар нав ва дурегайлар (“Қарасўз-350 АМВ”, “Ўзбекистон-300 МВ”) тавсия этилади. Пневматик ҚПН-6 сеякдан

фойдаланилганда экин чуқурлиги 5-6 см. ни ташкил этиб, гектарига 22-25 кг уруғ сарфланади.

Бугунги кунда далаларимизга Туркиянинг “Semillas Fito” уруғ маҳсулотлари кенг қамровда кириб калмоқда. Салкам 141 йилдан бундан фаолият кўриб келаётган бу фирма асосан уруғчилик билан шуғулланади. “Semillas Fito”нинг қатор дунё мамлакатларига экспорт қиладиган маккажўхори уруғлари, айниқса, машҳур. Шу вақтга қадар компания томонидан уларнинг 8 хил тури сотувага чиқарилган. “Cadiz”, “Seguinte”, “Alzamilra”, “Donena”, “Molin”, “Bonfire”, “Temuco”, “Hataj” кабилар шулар жумласидандир. Қўйида маақур уруғларга қисқача тўхталиб ўтамиз.

ФАО 700

МАККАЖҲОРИ

ALTAMIRA

ЮҚОРИ ҲОСИЛДОРЛИК

Афзалликлари:
 • Эрта экин учун мос
 • Суғориладиган майдонлар учун тавсия этилади

Экин пояси:
 • Униб чиқиши: Жуда яқин
 • Баландлиги: 2,70 м
 • Сўта чиқариш баландлиги: 1,15 м.
 • Яшиллик ҳолатини сақлаб туриши: Аъло даражада

Сўтаси:
 • Қаторлар сони: 16-18
 • Ҳар бир қатордаги донлар сони: 46
 • Солиштирма оғирлиги: 74 кг/га
 • 1,000 та доннинг оғирлиги: 420 г
 • Дон тури: тишсимон

Тупроқ тури:
 Барча турдаги тупроқларга экин мумкин.

Экин эчкилиги:
 • Гектарига 90 000 – 90 000 донга

☑ ЦЕФАЛОСПОРИОЗГА ЧИДАМЛИ
 ☑ ВИРУСЛИ НАСАЛЛИКЛАРГА ҚАРШИ ЧИДАМЛИ

ФАО 700

МАККАЖҲОРИ

SAGUNTO

ДОН ВА СИЛОС УЧУН МУҚАММАЛ УРУФ НАВИ

Афзалликлари:
 • Юқори ҳосилдорлик ва сифатли силос
 • Иссиқ ҳавога қарши чидамли
 • Юқори солиштирма оғирлик даражаси
 • Баланд ва бақулаёт поя

Экин пояси:
 • Униб чиқиши: Жуда яқин
 • Баландлиги: 3,20 м
 • Сўта чиқариш баландлиги: 1,60 м.
 • Яшиллик ҳолатини сақлаб туриши: Оптимал даражада

Сўтаси:
 • Қаторлар сони: 18-20
 • Ҳар бир қатордаги донлар сони: 47
 • Солиштирма оғирлиги: 78 кг/га
 • 1,000 та доннинг оғирлиги: 370 г
 • Дон тури: Тишсимон

Тупроқ тури:
 Барча турдаги тупроқларга экин мумкин.

Экин эчкилиги:
 • Гектарига 90 000 донга

☑ ЦЕФАЛОСПОРИОЗГА ЧИДАМЛИ
 ☑ ВИРУСЛИ НАСАЛЛИКЛАРГА ҚАРШИ ЧИДАМЛИ

ФАО 550

МАККАЖҲОРИ

MOTRIL

БАРҚАРОР ЭКИН

Афзалликлари:
 • Барқарор юқори ҳосилдорлик
 • Юқори сифатли силос
 • Яшиллик ҳолатини яқин сақлаб туриши

Экин пояси:
 • Униб чиқиши: Жуда яқин
 • Баландлиги: 2,90 м
 • Сўта чиқариш баландлиги: 1,40 м.
 • Яшиллик ҳолатини сақлаб туриши: Оптимал даража

Бошораси:
 • Қаторлар сони: 14
 • Ҳар бир қатордаги донлар сони: 39
 • Солиштирма оғирлиги: 79 кг/га
 • 1,000 та доннинг оғирлиги: 422 г
 • Дон тури: тишсимон

Тупроқ тури:
 Барча турдаги тупроқларга экин мумкин.

Экин эчкилиги:
 • Гектарига 85 000 – 90 000 донга

Намгерчиликка қарши чидамли

ФАО 300

МАККАЖҲОРИ

BONFIRE

ЮҚОРИ СИФАТЛИ ДОН

Афзалликлари:
 • Доннинг юқори сифатли бўлиши
 • Гельминтоспориозга қарши чидамли
 • Ўтиб қалишга қарши юқори чидамли

Экин пояси:
 • Униб чиқиши: Жуда яқин
 • Баландлиги: 2,70 м
 • Сўта чиқариш баландлиги: 1,30 м.
 • Яшиллик ҳолатини сақлаб туриши: Яқин

Сўтаси:
 • Қаторлар сони: 16
 • Ҳар бир қатордаги донлар сони: 33
 • Солиштирма оғирлиги: 72 кг/га
 • 1 000 та доннинг оғирлиги: 360 г
 • Дон тури: Кобиксимон

Тупроқ тури:
 Барча турдаги тупроқларга экин мумкин.

Экин эчкилиги:
 • Гектарига 85 000 – 100 000 донга

☑ Гельминтоспориозга қарши чидамли
 ☑ Соғулоқ қарши чидамли
 ☑ Қоравул касаллигига қарши чидамли

ФАО 700

МАККАЖҲОРИ

CADIZ

СИЛОС УЧУН МАҚБУЛ НАВ

Афзалликлари:

- Юқори ҳосилдорлик
- Юқори соғулавий қўйимат
- Йирик ҳажмли сўталар
- Пишиш даврида дон тез қурийд

Экин пояси:

- Униб чиқиш: Жуда яши
- Баландлиги: 3,20 м
- Сўта чиқариш баландлиги: 1,20м.
- Яшиллик ҳолатини сақлаб туриши: Яши
- Ўтиб қалишга қарши чидамлилиги: Яши

Сўтаси:

- Қаторлар сони: 18
- Ҳар бир қатордаги донлар сони: 48
- 1 000 та доннинг оғирлиги: 368 г
- Дон тури: Тишсимон

Тупроқ тури:
Барча турдаги тупроқларга экиш мумкин.

Экин заҳиллиги:

- Гектарига 85 000 – 90 000 дон

☞ Гельминтосперидозга қарши чидамли

ФАО 600

МАККАЖҲОРИ

DONANA

ДОН ВА СИЛОС УЧУН КЕЧПИШАР НАВ

Афзалликлари:

- Юқори ҳосилдорлик
- Юқори соғулавий қўйимат
- Юқори дон қўсатмини
- Касалликларга ва қурғоқчиликка чидамли
- Тез ўсади

Экин пояси:

- Униб чиқиш: Жуда яши
- Баландлиги: 3,0 м
- Сўта чиқариш баландлиги: 1,10м.
- Яшиллик ҳолатини сақлаб туриши: Яши
- Ўтиб қалишга қарши чидамлилиги: Яши

Сўтаси:

- Қаторлар сони: 18
- Ҳар бир қатордаги донлар сони: 42
- 1 000 та доннинг оғирлиги: 385 г
- Дон тури: Тишсимон

Тупроқ тури:
Барча турдаги тупроқларга экиш мумкин.

Экин заҳиллиги:

- Гектарига 80 000 – 90 000 дон

☞ Гельминтосперидозга қарши чидамли

ФАО 650

МАККАЖҲОРИ

UBEDA

ДОН УЧУН МАҚБУЛ НАВ

Афзалликлари:

- Юқори ҳосилдорликка эга
- Саниқ-саноат сановатида қўллаш мумкин
- Пишиш даврида донлар тез қурийд
- Эрта ва ўрта экин учун қўлай

Экин пояси:

- Униб чиқиш: Жуда яши
- Баландлиги: 2,8 м
- Сўта чиқариш баландлиги: 1,25 м.
- Яшиллик ҳолатини сақлаб туриши: Яши

Сўтаси:

- Қаторлар сони: 16
- Ҳар бир қатордаги донлар сони: 48
- 1 000 та доннинг оғирлиги: 490 г
- Салиштирма оғирлиги: 72 kg/ha
- Дон тури: Тишсимон

Тупроқ тури:
Барча турдаги тупроқларга экиш мумкин.

Экин заҳиллиги:

- Гектарига 80 000 – 90 000 дон

☞ ЦЕФАЛОСПОРИОЗга чидамли

ФАО 700

МАККАЖҲОРИ

NATAY

СЕРҲОСИЛ НАВ

Афзалликлари:

- Юқори ҳосилдорликка эга
- Юқори сифатли дон
- Пишиш даврида донлар тез қурийд
- Бақулаат поя

Экин пояси:

- Униб чиқиш: Жуда яши
- Баландлиги: 3,0 м
- Сўта чиқариш баландлиги: 1,30 м.
- Яшиллик ҳолатини сақлаб туриши: Ўрта

Сўтаси:

- Қаторлар сони: 16-18
- Ҳар бир қатордаги донлар сони: 46-48
- 1 000 та доннинг оғирлиги: 300 г
- Салиштирма оғирлиги: 78 kg/ha
- Дон тури: Тишсимон

Тупроқ тури:
Барча турдаги тупроқларга экиш мумкин.

Экин заҳиллиги:

- Гектарига 80 000 – 90 000 дон

☞ ЦЕФАЛОСПОРИОЗга чидамли
☞ ВИРУСга касалликларга қарши чидамли

БУҒДОЙДА ЎҒИТЛАШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ

Буғдойни қузда буғдойни ўғитлаш дастурининг амалга оширилиши юқори даражада нотижасиз бўлади. Қарқин моддий таъбирлар амалга оширилганда ва тўғри ўғитлаш дастури ёрдамида ҳосилдорликни 40 фоиздан 100 фоизгача оширишга эришиш мумкин.

Ўғитлашнинг биринчи босқичида иқлим ва тупроқ шароитини ўрганган ҳолда дастур тўзилади. Органик моддалар ва минерал ўғитлар миқдори кам бўлган тупроқлар ўрганилади ва об-ҳаво шароитлари ҳисобга олинган ҳолда ўғитлаш амалга оширилади. Униб чиқиши яқин ва тез бўлиши учун уруғларни экиндан олдин ўғитлаш йўли билан буғдойнинг ривожланишига ихобий таъсир этиш мумкин. Чунки қишки буғдой ва дон экинлари қузда униб чиққанидан кейин иқлимга қараб ривожланиши жуда секинлашгани сабаб озуқа моддаларни олиши ҳам қамаяди. Бавор айнда эса вазиётнинг таъсирини кўриш мумкин. Озуқа моддаларга бўлган талаб ҳам шунга мос равишда ошиб боради. Бошқача ҳосил бўлиш даврининг охирига келиб озик моддаларни олиши ҳам қамаяди. Буғдойдан юқори ҳосил олиш учун қуйидаги мезонларни ёдда тутишимиз керак.

Бошқача ҳосил бўлишида тупроқдан ва ўсимликнинг устки қисмидан берилаётган ўғитни тўғри ва самарали тартибда берилиши энг муҳим омиллардандир. Тупроқни ўғитлашда биринчи навбатда уруғни экиш вақтида уруғ тушадиган жойнинг 5-7 см ўнг

ёки чоп томонига 5-7 см остида бўладиган шаклда берилиши керак. Шу билан бирга тупроқнинг қимбвий тўзилишини ҳисобга олган ҳолда фосфорнинг ҳаммасини, азотнинг 3 дан 1 қисми ёки 5 дан 1 қисмини бериш керак. Бавор жолларда тупроқдан берилган ўғитлар, фосфорнинг айрим қисми тупроқда ўсимлик ўзлаштира олмайдиган шаклда қириб қолиши мумкин, бундай ҳолларда қолган фосфорни берг орқали бериш керак бўлади.

Етишмовчилиги кўрилган бошқа озик моддаларини ҳам ўз вақтида берилиши ҳосилдорлик ошишидаги энг муҳим омиллардан биридир.

Униб чиқиш ва туғлаш даври мобайнида берг орқали беришган ўғитлар, илдиз тизимининг ривожланиши ва туғлаш даврида қуэтилладиган озик модда етишмовчиликларининг олдини олишда жуда муҳим аҳамиятга эга. Бу даврлар орасида берилган микроэлементлар ва аминокислоталарнинг қўлланилиши ҳосилдорлигини оширади. Бундан ташқари, бу даврда фосфор ва рўқли моддаларни қўллаганда туғлаш ва илдиз ўйилиши ортади. Ушбу дастурлар, қиш мавсумида ўсишни секинлаштиради ва буғдойга қиш мавсумини соғлом ўтказиш имконини беради.

Буғдойнинг туғлаш даврида бошланган бергдан ўғитлаш тизими то бошқача ҳосил бўлиш давригача амалга оширилади. Бергдан ўғитлаш - донли экинларнинг ҳосилдорлиги ва сифатини оширади, шунингдек, ўсимликни касаллик ва

зэраркунданларга қарши чидамлилигини оширади. Аммо бир жохатта эътибор бериш керак: Азотли ўғитлар лавим буғдойларда бир мартада, суғрилладиган тупроқларда эса қандай исқига бўлиган ҳолда берилади.

Туғлаш давридан бошқача туғлаш давригача бўлган даврда калийли ўғитларни қўллаш, берг орқали 1-2 марта бажарилиши керак. Дон ҳосил бўлиш давригача калийли ўғитлар беришса, ҳосилда жоддий йўқотишларга сабаб бўлади. Бундан ташқари, дон ҳосил бўлиш даври иссиқлик ва суя ақтивклари қўллаган даврга тўғри калганда калийли ўғитлар буғдойнинг суя стрессини ҳам қамайтиради.

Туғлаш даврига калганида, буғдой учун қарақ бўлган баворча озуқа моддаларга бўлган ақтибжи қондирилиши керак.

Буғдойда тўғри вақтда ва тўғри миқдорда амалга ошириладиган ўғитлаш дастури, юқори ҳосилдорлик калитидир.

Бавор босқичлар тўғри бажарилгандан сўнг деҳқонга фақатгина сермахсул ҳосилни йиғиб олиш қилади.

Сизларга сермахсул мавсум ўтказишиниғизни тилаймиз.

ПАХТА ЕТИШТИРИШ СИРЛАРИ

Икромжон Жўраев
агроном

Бугунги сўхбатдошимиз - "Foda" компанияси агрономи Икромжон Жўраев.

- Мамлакатимизда қатъиярқалик соҳаси дегандаш рекламанинг ва бу борада биз бонус ваъдаларга ҳам тасқрийа уланиб аломатми?

- Айнан бизнинг мамлакатдаги иқлим, биздагидек шароит бўлгани учун Марказий Осиё давлатларига бу соҳада ўргата оладиганларимиз бор. Улар билан ҳамкорликда ишлаш учун имконимиз ҳам етарли.

- Сифоли ва яқил ҳосил олиш учун фермердан нисбатан қандай эшиклар?

- Пахта экилиши кўрак бўлган ар сифатли тайёрланса, чилит ўз вақтида, иқлим шароитидан қилиб чиқиб экиладиган бўлса, самарадорлик яқши бўлади. Бундан ташқари, бажарилмайдиган агрономиклар, яъна касалликларини олдини олиш ҳамда зараркунендаларга қарши кураш ўз вақтида амалга оширилса, яқши ҳосил олишда нўямалар бўлмайди.

- Бу кайи жараёнларда ўсимлик сўла ҳосилдан сифоли ва миқдори қандай бўлади?

- Ҳозирги кунда биз билан ҳамкорликда иш олиб бораётган фермерларнинг олаётган ҳосили жуда яқши. Улар бир терминнинг ўзида 40 центнердан ошқ пахта олишати. Бунга мисол қилиб Фаргона ва Тошкент вилоятидаги фермерларни айтиш мўмкин. Яна шунинг ҳам таъкидлаш керакки, биз бугун нафақат ўсимликларни ҳимоя қилиш бўйича препаратларни ишлаб чиқарганимиз, тавсия бораганимиз, балки, бугун дунё миқёсида тан олган "ўсимликларни бергидан озиқлантириш" тартибидан ҳам иш олиб бораганимиз. Бу аса жуда яқши самара бериб келмакда.

- Ҳеч бир иш намуналарини билмайдиз, дейсизми. Бу соҳада мана қандай вақтидаги раёнамликлар кўрсатиб олаётган бормасми.

“ўсимликларни парвартиш қилиш менга жудаям ёқади. Кўп йиллардан буён уларнинг ичидаман. Пахта етиштириш билан эса 30 йилдан бери шуғулланаман. Айнан мана шу йўналишда фойлият юритганим учун ҳам “Foda” билан ҳамкорликда ишлаганим келди. Мана 9 йилдирки, “Foda” биланман. Ишлаб чиқарилаётган препаратлар таркибини билмаман. Шу сабабли, уларни нафақат сотиш, балки, ишлаганим методларини, қўллаш нормаларини ва самарадорлигини фермерларга кўпроқ тушуқтириб, шу бўйича иш олиб бораман. Бу аса менга ҳузур бағишлайди”.

- Албатта ҳеч бир соҳа муаммасиз бўлмаганидек, бивада ҳам етарлича муаммолар бор. Масалан, айрим ҳолларда ёқилма етишмаслик ҳолати бўлиб туради. Айрим ҳолларда эса техника. Бундан ташқари, баъзи майдонларда сўғи ўз вақтида қўйиш (суғориш) имкони бўлмайди. Бу муаммолар агар баргараф этилса, напоялар бундан-да яхши бўлади, албатта.

- **"Ifoda"нинг оффислари қачонда?**

- Бугун "Ifoda" компаниясининг 50 дан ортиқ агрономлари мана шу соҳа ривожини учун ишлаб келимоқда. Улар фермерларнинг диласини

бориб қўрибгина қолмай, балки, чигитларни дариласдан тортиб, ҳаттоки бағр туғиш муддатигача агрономикларга ёрдам бериб келишади. Бу борада ёрдам бериш учун агрономларимизнинг қўлида етарлича препаратлар ҳам, осуқчалар ҳам, бир сўғ билан айтганда имконият бор. Улар "Ifoda" компанияси томонидан ишлаб чиқарилади.

- **Пахта етказишдаги асосий амаллар ҳақида қандай фикрларингиз?**

- Пахта экиш борасидаги бир неча амалларга аҳамият қаратиш зарур. Биринчидан,

урғуннинг сарасини ажратиб олиш, иккинчидан шароитдан келиб чиқиб пахта навини танлаш, учинчидан эса ҳаммасини ўз вақтида тайёрлаб, урғунни ўз вақтида экиш. Бу мулоҳазалар айрим ҳудудларда март ойининг охирига, айрим ҳудудларда эса апрель ойининг 15-кунига тўғри келади. Агар фермерларимиз биринчи ўринда шу амалларга эътибор қаратишса, самарадорлик ҳам кўнглидек бўлади. Шу даврга қадар биз билан ишлаб келган фермерларнинг ҳасили ҳам ана шундай самарасул ва ипек толаси ҳам сифатли бўлган.

Учқун НАМОЗОВ сўзлагани

ҒЎЗАНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ФЕРОМОН ТУТҚИЧЛАРНИНГ ҚўЛЛАНИЛИШИ

Ўзбекистон Республикаси пахта етиштиришда дунёдаги етакчи мамлакатлардан бири ҳисобланиб, мамлакат экспортида бу маҳсулотнинг ўз ўрни мавжуд. Бироқ ғўзага зарар етказувчи зараркунандалар сони жуда қўп бўлиб, уларнинг ичида энг ашаддийси – кўсак қурти (*Helicoverpa armigera*) саналади. У ҳосилнинг 30-50 фоизини нобуд қилишга қодир, айрим ҳолларда эса бундан ҳам қўпроқ зарар етказиши мумкин.

Кўсак қуртининг қўриниши ва зарарлари

Вояга етган капалакларнинг ўнг қанотлари устида буйрак ҳамда айлана шаклида иккита доғ мавжуд бўлади. Бу ўзига хос белгиси туфайли кўсак қурти капалаги бошқа турдаги капалаклардан яққол ажралиб туради. Урғочи ва эркек капалаклар эса ранги билан бир-биридан ажралиб туради. Урғочи капалак жигарранг ва қизғиш жигарранг, эркек капалак эса оч жигарранг ёки яшилсимон жигарранг тусда бўлади. Урғочилари, асосан, нектар билан озиқланади. Тухуми шаффоф ва оқ рангли шар шаклида бўлади.

Капалак (*H. armigera*)

Битта урғочи капалак ўртача 7-16 кун яшаб, 400-2000 донгача тухум қўяди. Тухумларини дастлаб ёш япроқ ва генератив органларга битта-биттадан қўяди. Кейинчалик зич жойлашган, тўп-тўп тухум қўйишга ўтади. Тухумдан чиққан личинкалар аввал тухум پوستлоғи ва барг эпидермиси билан озиқланади. Кейинчалик ўсимликда ҳаракатланиб, генератив органларга ўтади. Мурғак личинкалар экиннинг уч қисмида яшайди, кейинчалик катта бўлганидан сўнг аста-секинлик билан экиннинг пастки қисмига ўтади. Қўйилган тухумлардан ва ойларида ҳарорат ўртача 25°C бўлганда 3 кунда, паст ҳароратларда эса 6-10 кунда личинка чиқади. У 1-1.5 мм катталиқда, бош қисми қорамтир ва танасида турли рангдаги доғлар бўлади.

Тухум (*H. armigera*)

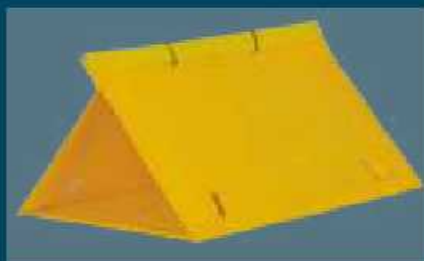
Кўсак қуртининг зарарлари (*H. armigera*)

Тухумдан чиққан личинка япроқлар билан озиқланса ҳам зарари камроқ бўлади. Гуллар ва кўсаклар билан озиқланишга ўтганида эса энг катта ҳавф пайдо бўлади. Зарарланган гуллар чангланмайди ва кўсак ҳосил бўлмайди, кўсаклар эса очилмай қолиб кетади.

Кўсак қуртига қарши феромон тузоқларининг қўлланилиши

Кўсак қуртига қарши феромон қўллашда икки хил турдаги тузоқлардан фойдаланилади. Дельта ҳамда универсал тузоқлар. Дельта тузоқларини мониторинг мақсадида, гектарига 4-6 дондан қўллаш лозим.

Универсал тузоқлар эса уларга қарши курашиш мақсадида қўлланилиб, гектарига 50-60 дондан ишлатилади. Феромон капсулалари эса 30-40 кун давомида таъсир кучини сақлаб туради.

Дельта тузоқлар

ҳолатига қараб, май ойининг ўрталаридан бошлаб август ойининг охиригача қўйилиши керак.

Мониторинг мақсади дельта тузоқларида 4-5 дана капалак қўрилган санодан 8-7 қун сўнг юмёмай ишлов ўтказилиши керак.

Тузоқда тўтилган капалакларни доимий назорат қилиш ва санош орқали зарарқондаларнинг сез-қўпллиги ва капалакларнинг учиб мўддатларини белгилаш мўмкин.

Универсал тузоқлар

Феромон тузоқлари Ўрдаида

- Зарарқондаларнинг ҳаракатларини аниқлаш
- Тўрдидан личинкалар чиқиш мўддатларини аниқлаш

- Кембей ишлов ўтказиш мўддатларини белгилаш

Феромонлар аффеқликлари:

- Атроф-мўдот ва инсон саломатлигига зарарли таъсири йўқ
- Узоқ мўддат таъсир этади
- Органик маҳсулот етиштиришда қўлланилади
- Уйғуллашган химия ўсулларда кенг қўлланилади

Ўзбекистон Республикаси бўйлаб олиб борилган таърибалар юқори натижалар қўрсатди. 2020 йил мавсумидан бошлаб Республика бўйича кенг феқлият олиб бориш рекаләштирилган. Феромон ташқари бошқа мева ва себзаотларда жами 14 турдоги феромонларни қўллаш бўйича ўқу ва амалий семинарлар ўтказилиши рекаләштирилган.

ЮҚОРИ СИФАТЛИ ҲОСИЛ ОЛИШ УЧУН ФЕРОМОН ҚўЛЛАНП

Дельта тузоқлар

Дилшод Жўраев
агроном

ДАРАХТЛАРГА ШАКЛ БЕРИШНИ БИЛАСИЗМИ?

Сўнги пайтларда қўлонимизга "дарахтларга шакл бериш" деган тушунча кўп бора чалинмоқда. Бу атамга юмларгадир таниш, яна юмларгадир аса йўқ. Шакл бериш ёки нима? Дарахтларга шакл бериш қандай бўлади? Шу каби кўпلىб саволларимизга яна малакали мутахассис "Ифода агро-юмв хизмати" М-ЖК боғдорчилик, сабзавотчилик ва иссиқхона йўналиши бўлим бошлиғи Дилшод Жўраевдан жавоб олдик.

– Дарахтларни буташни (шакл бериш) ўша пилла ва у нима учун керак?

– Дарахтни буташни мевали ва манзарали дарахт турларида сиёнаб кўриш мумкин. Мевали дарахтга шакл бериш нима учун керак, деган савол

туғилади. Мевали дарахтни буташдан асосий мақсад, бир вақтнинг ўзида ҳам сифатли, ҳам кўп ҳосил олишдир. Шакл берилмаган дарахтнинг ҳосили кам ва сифатсиз бўлади. Иккита кўракли шохнинг ўртасидан учинчи кўраксиз шох ўсиб чиққани туфайли уни олиб ташлашга тўғри келади. Айнан шакл бериш жараёнида ўша кўраксиз шох қосиб ташланади. Кўраксиз шох қосиб ташланмаса, кўракли шохлар берглери етروفида ҳаво айланиши яхши кўчмайди. Бундан ташқари, фотосинтез жараёни амалга ошмайди. Яъни, шохлар осдатганидек ғўрғуликка чиқа олмайди. Натиколада ғўрғуликка бўлган интилиш сабабли дарахт шохининг қалинлашиб, ўсиб кетиши амалга ошмайди. Шакл беришда агар кўраксиз учинчи шох қосиб ташланса, дарахтнинг қолган (кўракли)

шоҳларида ҳаво ҳам яхши айланади, ёрғуликка ҳам эҳтиёж сезмайди. Бошқачароқ қилиб айтганда, ёрғуликка бўлган интилиш бўлмайди ва шоҳлар кескин ўсиб катмайди. Ёрғулик билан тўйинган дарактар(шоҳлар)нинг қуртакларида эса кейинги йил учун ҳосил элементлари ҳам шаклланади. Демак, шакл беришдан қўзланган мақсад – ҳосил элементларини шаклантириш, бағрларда фотосинтез жараёнини меъёрга келтириш, шунингдек, нўл ва сифатли ҳосил олиш.

– Меваси данакли даракларга шакл бериш қандай асосан амалга оширилади?

– Меваси данакли (ўрик, гилос, олхўри, олча кавилар) даракларга шакл бериш асосан эрта баҳорда амалга оширилади. Чунки, меваси данакли даракларнинг кесилган жойига совуқ қучлироқ таъсир қилади. Уларнинг ёғоч қатлами бўшроқ ва ғовак бўлади. Ҳа жойидан совуқ кириб бориб, кўракли қисмини қуритиб қўйиши мумкин. Шоҳ-шаббалар шунинг учун совуқ кириш йўлини очиб қўймасдан, қучли совуқлар бўлиб кетганидан сўн-

маълум даврда (эрта баҳорда) бўталади. Бу жараён жамубий ҳудудларимизда 1-февраль, шимолий ҳудудларимизда 15-20 мартда амалга оширилади, бу давр водий ва Тошкентда февраль ойининг охири ва март ойининг бошига тўғри келади. Ўрғуликларга эса кеч қишда, яъни, ноябрь ва декабрь ойларида шакл берилса, мақсадга мувофиқ бўлади.

– Шакл берилгандан кейин, зарарлиликка олдинта олтиш учун ишлов қилини керак?

– Шакл берилгандан кейин шоҳга ҳар хил бактериялар, инфекциялар, вируслар, замбуруғли касалликлар тушмаслиги учун "Fioda" компанияси томонидан ишлаб чиқарилган Энтоскларок 85 препаратини 1 гектар майдонга 2,5-3 кгдан пуқкаш орқали профилактик ишлов бериш тавсия қилинади.

– Шоҳ-шаббаларга бутанида медаларга элибор қилини зарур?

– Диаметри 2 мм дан катта бўлган кесилган жойларни, "вода эмulsion" ёки "масляной краски" билан барқитиб қўйиш керак. Бу орқали инфекция тушмиши олди олинади.

Бундан ташқари, яна элибор бериш керак бўлган оғиллардан бири, буталиши керак бўлган жой (ўткир найзасимон қилиб кесилади. Агар новдани қўндаланг кесиб қўядиган бўлсақ, озоқ юза қолади ва у тезда битиб (коқланиб), қуртак яна ривожланиши бошлаб юбориши мумкин. Найзасимон қилиб кесилганда эса юза катта бўлади. Бу юзани битиб (коқланиб) кетиши учун анча вақт керак бўлади. Шундай вақт оралиғида эса ён шоҳлар дўнбга келиб, уларда ҳосил элементлари пайдо бўлади.

Шуни ҳам алоҳида таъкидлаш керакки, даракларга шакл беришда асбоб-ускуналардан тўғри фойдаланиш катта аҳамиятга эга. Кескиш керак бўлган жойга так қайчи билан, аралаш керак бўлган жойга эса арча билан ишлов бериш зарур. Ҳеч қачон бу асбобларни ўрнини алмаштириб ишлатмаслик керак. Чунки, кескиш пайтида ёғоч (ёки новда) пўстини титиб юбормаслик талаб этилади. Борди-ю, ёғоч пўсти титиб юборилса, зарарқўндалар келиб шў эрга жойлашади. Касаллик ҳам шў эрдан авж олади. Шундай сабабли ўта эҳтиёткорлик билан ишлаш даркор.

Учқун НАМОЗОВ сўхбаташди

ВИЛОЯТЛАР БЎЙЛАБ СЕМИНАРЛАР ТАШКИЛ ҚИЛИНМОҚДА!

Бундан қўзғалган мақсад эса янада сифатли ва мўл ҳосил олиш.

"Ифода агро кимё ҳимоя" МЧЖ томонидан ишлаб чиқарилётган қўзғалган препаратлар бугун агроном ва фермерлар учун анчагина қўлайлик яратиб, уларнинг ишидаги самарадорликни қўн сайин ошириб беришда. Шۇ мақсадда мунтазам равишда вилоят ва туманларда соҳа ходимлари ҳамда вилоят ҳўқимлиги ва компания раҳбарлари, бошқарма ажиллари иштирокида семинарлар ташкил этиб келинмоқда. Ана шундай семинарлардан бири Фарғона вилоятининг Бағдод туманида бўлиб ўтди. Унда фермер ва семинар иштирокчиларига бир қатор наваўларда батафсил маълумотлар берилди. Ҳўқисан, компания томонидан ишлаб чиқарилётган препаратларнинг қайси пайт ишлатилиши, қай ҳўлатда қайси препаратдан фойдаланиш зарурлиги борасида фикрлар алмашилди. Айниқса, бу тавсияларнинг фалғамчиликдаги аҳамияти, мисол қилиб айтганда, бирор кимёвий моддани ишлатгандан сўнг унинг самарадорлиги қай даражада бўлиши ва бу қанча давом этиши иштирокчилар диққат марказида бўлди.

Бу каби ҳўлатларда фермерлар асосан нимага эътибор қўриши зарурлиги ҳам алоҳида таъкидланди.

Эндиликда бу каби тадбирларни мунтазам равишда ташкил қилиш ва бошқа вилоят ҳамда туманларда ҳам кўнгайтириш қўлада тутилгани таъкидланди. Бўнинг исботи ўларок, бу каби семинар Тошкент вилояти ўртачирчиқ туманида ҳам ўтказилди. Унда фалла майдонига втказиб бериладиган ўғитлар, кимёвий препаратлар бўйича ҳам тушунчалар берилди.

Шў ўрмида айтиш керакки, "Ifoda" бугун ҳар бир фермер ва агрономлар билан мунтазам равишда ҳамкорликда иш олиб бормоқда. "Ifoda"нинг яна бир афзаллик ҳўқатларидан бири шундаки, компания билан ҳамкорликда иш олиб бораётган ҳар бир фермер ва агрономлар втиштирилётган маҳсўлотларини мўтаассисларга қўрсатиб, улар билан ўзаро фикр алмашини имконига ҳам эга. Мисол ўчўн айтиш мўкинки, экилган фалла ёки бўғдой вр майдонини ҳўзирладан тортиб то уни ёғиб-териб олгўнга қадар агрономлар фермерлар билан ёнма-ён турмишда, биргаликда ишлашади. Бу эса алабатта уларга ҳар тўмонлама қўлайлик ва имконият яратиб беради

дасам, мўбўлага бўлмайди. Бўгўннинг асосий маваўси ҳам айнан шў эканлигини алоҳида таъкидлаш зарур. Давлатимиз раҳбари томонидан қишлоқ ҳўқимлиги маҳсўлотлари втиштиришни янада ривожлантиш, унинг экспорт даражасини кўнгайтириш борасидаги ишлари ҳам сўзимизнинг яна бир исботидир.

Препаратларни шўнчаки ишлатиб қўришининг ҳам ўзига яраша машаққати бор. Чўнки агар фермер ёки кластер эгаси ишлаб чиқарилётган препаратдан айнан кераксиз вақтда фойдаланса, маъёрини билмасе, бу втиштирилётган экиннинг самарадорлиги пасайиши билан бирга яқши ҳосил олишга тўқинлик қилиши ҳам мўкин.

Ўчўн **НАМОЗОВ**
жўрналист

Birgalikda yetishtiramiz!
Вырастим вместе!
We grow together!

ИНГИБИТОРЛИ ЎҒИТ SMARTFERT N 34-0-0

Кафолатланган таркиби	%
Умумий Азот (n)	34
Карбамид Азоти	23,8
Аммоний Азоти	9,8
Dcda азоти	0,4
Dcda	0,80

SMARTFERT N 34-0-0 ЎҒИТИ НИМА МАҚСАДДА ҚЎЛЛАНИЛАДИ?

SMARTFERT N 34-0-0 азотга тўйинган янги авлод ўғити бўлиб, DCDA моддаси ёрдамида азотнинг экинга узок муддат таъсир этишини таъминлайди. Азотнинг ҳавога учиб кетиши, тупроқда ювилиб кетишининг олдини олган ҳолда, азот йўқотилишини энг оз миқдорга туширади. Ўғит қўллаш сони ва миқдорини камайтириб, ўғитлашга кетадиган харажатларни камайтиради.

DCDA ингибитори билан Аммоний (NH_4^+) ўғити фитогормон ва полиаминларнинг синтезини рағбатлантирган ҳолда, экиннинг гуллаши ва ҳосилдорлигини оширади. Ҳар қандай тупроқ ҳолатида ишлатилиши мумкин бўлган юқори сифатли озуқа ўғити ҳисобланади.

SMARTFERT N 34-0-0 ЎҒИТИ ТАРКИБИДАГИ МОДДАЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ

Экин учун азот моддасининг аҳамияти

Экинларда япроқ ва тана шаклланишини таъминлайдиган азот экинда кечадиган муҳим физиологик жараёнларни, ҳосил миқдори ва сифатини бевосита таъминлайдиган озуқа моддасидир. Экинлар ўсиб-ривожланиш даврида жуда кўп миқдорда азот талаб қилади. Илдишлар ривожланишида, гуллаш даврида, мева шаклланиши ва етилишида азотнинг ўрни беқиёсдир. Азот билан яхши таъминланган экинларнинг касалликларга чидамлилиги юқори бўлади.

Азот етарли бўлмаган экинларда япроқлар кичик бўлади, шохлари нозик ва оз бўлади. Азот етишмаслиги бошқа зарур элементларнинг экин томонидан етарли даражада ўзлаштирилмаслигига олиб келади, мевалари эса кичик бўлади. Шунга кўра, азотли ўғитлар экинлар учун энг муҳим ўғит ҳисобланади.

Қўлланилиши, муддати ва сарф-меъёри:

Экин тури	Қўллаш муддати	Сарф-меъёри
Иссиқхона ва очик дала сабазавотлари (помидор, қалампир, бақлажон ва ҳ.к.)	Экишдан олдин ёки экиш давомида қўлланилади	300-500 кг/га
Фундук	Гуллашдан олдин ёки кейин қўлланилади	200-300 кг/га
Қулупнай, узум, киви ва бошқа мевалар	Гуллашдан олдин қўлланилади	400-600 кг/га
Данакли мевалар (шафтоли, пилос, ўрик, олхўри ва ҳ.к.)	Гуллашдан олдин қўлланилади	1,0 – 3,0 кг/ҳар бир дарахтга
Уруғли мевалар (олма, нок, беҳи ва ҳ.к.)	Гуллашдан олдин қўлланилади	1,0 – 3,0 кг/ҳар бир дарахтга
Цитрус мевалар	Гуллашдан олдин (февраль ойида) қўлланилади	1,0 – 3,0 кг/ҳар бир дарахтга
Банан	Ўсув даврида қўлланилади	2,0 - 1,5 кг/ҳар бир дарахтга

*Юқоридоги меъёрлар таъсир сифатида таъйинланган. Экинларнинг катта-кичиклиги ва ком-қўпланишга қароб сарф-меъёрлари енглиги ёки камайиши мумкин.

ТОМЧИЛАТИБ СУГОРИШ ТИЗИМЛАРИНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ

УЗОҚ ЙИЛЛАРДАН БЕРИ ЎЗБЕКИСТОНДА ҚўЛЛАНИЛИБ КЕЛИНАЁТГАН ЕРОСТИ ЎғИТЛАРИНИНГ ТўПЛАНИШИ НАТИЖАСИДА ҚУРГОҚЧИЛИК ВА ШўРЛАНИШ МУАММОЛАРИ ЮЗАГА КЕЛМОҚДА. ТОМЧИЛАТИБ СУГОРИШ ТИЗИМИ ЎРНАТИЛГАН ЕРЛАРДА ЭСА УШБУ ТўПЛАНГАН ЕРОСТИ ЎғИТЛАРИ ФойДАЛИ ШАКЛГА ўТИШИ ТЕЗЛАШАДИ ВА УШБУ ЖАРАЁН ОРҚАЛИ ЎғИТЛАШ НАРХИ ПАСАЯДИ.

ТОМЧИЛАТИБ СУГОРИШ ТИЗИМЛАРИНИНГ АСОСИЙ АФЗАЛЛИКЛАРИНИ ҚўЙИДА САНАБ ўТИШИМИЗ МУМКИН:

- Ишлатиладиган суви миқдори автоматик тарзда бошқарилиши сабабли, кўракли миқдордаги суви ҳар бир ўсимликка тенг тақсимланади. Шунинг учун яхши ривожланиш мўҳити таъминланади. Томчилатиб суғориш усулини бошқа суғориш усуллари билан таққослаганда 20% дан 100% гача юқори самарали ҳосил ва сифатли маҳсулот олинишига эришилади.

- Томчилатиб суғориш усули – суғориш самарадорлиги 90 фоиздан 95 фоизгача бўлган усул бўлиб, бу йўл орқали суғориш билан бағрик бери зарарли йўқотишлар бартараф этилади. Бу усул ёрдамида суғориш сувининг 40 фоизгача тежаллишига эришиш мўкин.

- ўсимлик қатор ораси суғорилмаслиги ва қуруқ ҳолда қолиши сабабли бетона ўтнинг ривожланиши камаляди.

- Нишаб ва тулрак қатлами чуқур бўлмаган ерларда тулрак эрозиясига сабаб бўлмасдан суғориш таъминланади.

- Томчилатиб суғориш усулида кам оқими сувлар (2-3 л/сек.), тўли ва тоза суви билан аралашган чўйинди сувдан фойдаланиш мўкин.

- Назоратли суғориш усулини қўллаш орқали ўсимлик озуқа моддаларининг илдиэ атрофидан ювilib кетишига йўл қўйилмайди.

- Паст босимда (атмосфера босими 0,8-1,5) ишлаганда энергия сарфланиши тежаллади.

- Шамолли об-ҳаво шароитида ҳам суғориш имкониятини беради.

- Ишчи қучи, ўғит ва зараркунандаларга қарши воситаларини тежалашга ёрдам беради.

ТОМЧИЛАТИБ СУГОРИШ УСУЛИ ОРҚАЛИ ўғИТЛАШ (ФЕРТИГАЦИЯ)

Томчилатиб суғориш тизими орқали ўғитлашнинг қўлайлиги шундан иборатки, у юқори ҳосилдорликни таъминлайди.

ўсимликларни анъанавий усулда ўғитлашда қўланиладиган ўғитлар ўсимликлар томонидан паст даражада қабул қилинади ва яроқсиз ҳолдагилари

эса тулракда турли хил муаммоларни келтириб чиқаради.

Томчилатиб суғориш усули орқали ўғитлаш – суғориш тизимларидаги суви билан биргаликда ўсимликнинг асосан илдиэ қисми атрофдаги тулракчи озуқа моддалари (қаттиқ ва суяқ ўғитлар) билан таъминлашдир.

Илдиэ атрофини суви билан биргаликда ўғитлаш ўсимликнинг вегетация даврида зарур бўлган озуқа моддаларини осонлик билан олишига имкон беради.

Қўлленилаётган ўғит турига қараб ўсимлик томондан 70% дан 90% гача ўғит ишлатилади. Буқдай юқори қўрсаткич ҳосилдорликни ошириш билан бирга ўғит нархини ҳам камайтиради.

Ушбу усул орқали экиннинг олдинги ер ости ўғитлари (комплекс ер ости ўғитлари) билан ишлов бериш минималлаштирилади.

Томчилатиб суғориш тизимлари учун ишлаб чиқарилаётган ўғитларнинг 100 фоиз сувида эричан ёки суяқ ҳолдаги турлари қўлленилимоқда. Ушбу ўғитларни кам миқдорда ва тез-тез қўллаш орқали ўсимлик ривожланишини наворат остига олиш таъминланади.

ТОМЧИЛАТИБ СУҒОРИШ ОРҚАЛИ ҲИТЛАШДА ҚЎЙИДАГИ МАСАЛАЛАРГА ЭЪТИБОР ҚАРАТИШ ЛОЗИМ.

- Ҳар бир суғоришда Ҳит берилиши керак. 2–3 марта суғоришда бир марта Ҳит бериш шўрланмишга таъсир қиледи.
- Ҳитлаш суғориш бошида ва охирида суғориш қулавларидан 5–10 дақиқа давомиде фақат сув Ҳтадиган тарамда бажарилиши керак.

- Қўп йиллик мевали дарахтларни Ҳитлашда дарахтнинг ёши, тури, кичиклиги, ярим кичиклиги ва ҳажвао ҳўсўситлари ва ҳар бир дарахтдан олиннадиган маҳсулот инобетте олинмиш керак.
- Ҳитлаш дастури мавсумга қараб (ҳўда, баҳор, йилга экон) тўзмилиши керак.
- Томчилатиб суғориш Ҳитлари (сувада эрийдиган Ҳитлар) Ҳрнига тўпрок учўн қўлланиладиган комплекс

- Ҳитлар эритилиб қўлланилиши мўмкин эмес. Қўллаш жараёнида тикқилиб қўлишлар юзага келиши мўмкин.
- Томчилатилардаги тирқилиб қўлишларнинг олдини олиш маҳсадида уни вақти-вақти билан қўллаш керак.

Ушбу тамойилларга риоя қилиш орқали юкори миқдорда маҳсулот олишга эришилади.

ЎЗНИ ҲҒИТЛАШ ДАСТУРИ

													
ЧИГИТГА ИШЛОВ БЕРИШ	ЧИГИТ ЭКИШ	НИХОЛ ДАВРИ 35-40 КҮН БИРИНЧИ СУҒОРИШДАН АВВАЛ	ШОНАЛАШ ДАВРИ	ГУЛЛАШ ДАВРИ	КЎСАКЛАШ ДАВРИ	КЎСАК ОЧИЛИШ ДАВРИ	ТЕРИМ ДАВРИ						
		ТУПРОҚҚА СОЛИНАДИГАН ҲҒИТЛАР											
IFD SEED 200 л/100 кг ЧИГИТ	SMARTFERT 8-21-0 400 кг/га Би SMARTFERT 15-15-15S+TE 300 кг/га IFD LED 200 кг/га												
Томчилатиб суғориш тизими орқали ҲҒИТ БЕРИШ		БИРИНЧИ СУҒОРИШДА SMARTFERT N21 25 кг/га SMARTFERT N34 20 кг/га		HQSIL 13-40-13 30-40 кг/га IFD AMINOMAX 25 кг/га 15-20 кун орқалида 2 марта		HQSIL 17-7-24 20-30 кг/га ENTO GUMIN 20-30-кг/га		HQSIL 10-0-45 30-40 кг/га					
	IFD GUMAT 15 ХАР ГАЛ СУҒОРГАНДА 25-30 Л БЕРИЛАДИ												
ҲҒИТ БЕРИШ	IFD PZN 2-2.5 л/га IFD AMINOMAX 2-2.5 л/га			IFD FLOWER 1.5 кг/га IFD AMINOMAX 2-2.5 л/га		IFD PZN 1л/га KALYMAX 1 л/га IFD AMINOMAX 2.5 кг/га							
		EVAH 1.5 кг/га POTEX 2 кг/га ENTO MICRO 1.5 кг/га											

ЎЗНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ ДАСТУРИ

МУАММОЛАР							
УРУҚЛАРНИ ДОРИЛАШ		INTOVAKS 75 WP 5 кг/1 тонна уруқ УРУҚ УЧУН					
		TAKSIAM 35 SC 4 л/1 тонна уруқ & RIMIDA 70 WP 5 кг/1 тонна уруқ					
ЗАРАРНОНДАНЛАР	ВАРҒ КАНАСИ (<i>Ectophasa</i> Spp.) LYGUS		DEMOPHOS 40 EC 1500-2500 мл/га	ENTOLUCHO 20 SC 300 мл/га	ENTOSPLAN 20 WP 300 г/га		
	ТРИПСЛАР (<i>Trips</i> spp)		ENTOLUCHO 20 SC 200 мл/га	ENTOSPLAN 20 WP 150 г/га	AGROFOS EXTRA 200-500 мл/га	DALATE PLYUS 200 мл/га	EZOFOS 75 750 г/га
	ЎЗА БИТИ (<i>Aphis gossypii</i>)		EKVADOR 35 SC 100 мл/га	ENTOSPLAN 20 WP 150 г/га	AGROFOS-D 1,000-1,500 мл/га	DALATE PLYUS 250 мл/га	EZOFOS 75 750 г/га
	ОҚҚАНОТ (<i>Bemisia tabaci</i>)		ENTOSPLAN 20 WP 400 г/га	ENTOMETRIN 25 SC 200-300 мл/га	DALATE PLYUS 200 мл/га	ENTOLUCHO 20 SC 200 мл/га	
	ЎЗА ТУНЛАМИ (<i>Helioverpa armigera</i>)			INDOKSAMIKTIN 83SC 450-700 мл/га	PROFENTRIN 315 EC 400 мл/га	PROTEKT 6 WD 500 г/га	
	НИСР ЎЗА ТУНЛАМИ (<i>Spodoptera litoralis</i>)			INTOVANT 15 SC 450 мл/га	PROTEKT P90 300-450 мл/га		
	ЎРГИМНАККАНА (<i>Pectanuchus</i> Spp.)		AKARAGOLD 72 EC 300-500 мл/га	ENTOSORAN 10 WP 200 г/га	EZAFOS 10 SC 500 мл/га	ENTOMETRIN EC 300-400 мл/га	SPIROMEKTIN SC 240 250 мл/га
ЎСИМЛИК ҲАМДА ТАДБИГА СОЛДУВЧИЛАР		ENTO-JEAN 90 WP					
	ЎСМЛИК ҲАМДА ТАДБИГА СОЛДУВЧИЛАР						
	ЎСМЛИК ҲАМДА ТАДБИГА СОЛДУВЧИЛАР				SIKLODEFOL 72 SL 2 л/га 2нч ва 3нч ишловга эриштириш учун 35% кўсак очилганда қўлланилганда керак.		
ЎСМЛИК ҲАМДА ТАДБИГА СОЛДУВЧИЛАР						ENTO-DEFOL 100-200 мл/га Уруқча 65% кўсак очилганда қўлланилганда керак.	

ДЕҲҚОНЛАРГА ШПАРГАЛКА: ҒЎЗА ПАРВАРИШИ БЎЙИЧА АГРОТЕХНИК ТАДБИРЛАР

Мўл ва сифатли пахта ҳосили етиштиришда агротехник тадбирларни ўз вақтида маромига етказиб бажариш, мавжуд ресурслар, минерал ва маҳаллий ўғитлар ҳамда сўғориш тизимларидан унумли фойдаланиш – ҳар бир пахтакорнинг бурчи.

Чигит экиш

Эрта бехорда далаларда тўлиқ ва соғлом кўчат олиш учун чигит экиш ўз муддатига сифатли амалга оширилиши лозим. Чигит экиш белгиланган муддатдан олдин ёки кеч ва ўтказилса, далада ниқоллар сийрак бўлишига, натижада ҳосилдорлик пасайишига олиб келади. Қорақалпоғистон Республикасида чигит экишининг мақбул муддати жанубий туманларда 15-25 апрель, шимоллий туманларда 20-30 апрель ҳисобланади.

Экишдан олдин тулроққа ишлов бериш

Экиш олдида, яъни эрта бехорда тулроққа сифатли ишлов берилганда тулроқ мейил, дондор, зичлиги меъёрда бўлиб, табиий намли сақлаш хусусияти ошади. Қуада шудгор қилиниб шўри ювилган майдонлар бехорда икки қаторли энг-заг борона билан 8-10 см чуқурликда боронланади. Боронлаш пайтида ажриқ, ғулмай, қамиш ва бошқа кўп йиллик богона ўтлар илдири тазилениб, даладан йилгиб-тариб ташқарига чиқарилади ва ёқиб ташланади. Сўнг фосфор ва калийли ўғитлар билан ишлов бериледи.

Ягоналаш

Далаларда ниқоллар тўлиқ ўндириб олингандан кейин тулроқ шароити ва ғўза наваларининг биологик хусусиятларига ҳўраб ягоналашга киришилади. Ягоналашнинг энг мақбул муддати ғўза ниқолларда 1-2 чанбарг пайдо бўлганда ўтказишдир.

Ниқолларни ягоналаш тўғри муддатларда ўтказилган далаларда ғўзанинг ўсиши ва ривожланиши жадаллашади, озмиқ элементлар билан таъминланиши яқшиланади, эртаки, мўл ва сифатли пахта ҳосили олинади.

Чигитни тайёрлаш

Чигит маҳсус фунгицид билан касалликка қарши ишлов ўтказилиб, маҳсус қопларга солиб, тэйёр ҳолга келтирилади. Экишдан олдин чигитнинг униб чиқишини яқшилаш мақсадига "Toda" компанияси томонидан ишлаб чиқилган "Ifo Seed" препарати билан бир тонна чигитга 2 килограмм микробийда ишлов ўтказилиб, экиш мақсадга мувофиқ.

Ғўза қастери врасига ишлов бериш

Ғўза ниқоллари 75-80 фоиз униб чиқиб, қатори кўринганда, қатор ораларига биринчи ишловни бериш керак. Биринчи культивацияда тулроққа сифатли ишлов берилса, униб чиқмаган 20-25 фоиз ниқоллар ўнани тезлашади, тулроқ мейил ва дондор бўлиб, ўсимлик илдиз тизими яқши ривожланади. Бу эса ғўза навбетида гоммоз, илдиз чиринч касалликлари билан зарарланганининг олди олиниб, ўсимликка илдиздан ўсимликни таъминлаш билан бирга, илдизи эркин ривожланиши учун ўсимликнинг сувсизликка чидамлилигини оширади, сўғориш муддати 10-15 кунга орага сурилади, сува 10-15 фоиз тежалди.

Осимликларни

Минерал ўғитларнинг мезърларини белгилашда етиштирилган ҳосил миқдори, тўлроқ ўнқимдорлиги, алмашлаб ақил, тўлроқ эрозияси ва шўлланиш даражаси ва озуқа ўнсۇрларининг 1 тонна ҳосил учун сарфланмиш миқдорига эътибор бериш керак.

Бегона ўтларга қарши кураш, чопиқ ва ўток ўтказиш. Суғориш сувидан самарали фойдаланишда ғўза пайкалларида бегона ўтлар тарқалишига йўл қўймаслик керак. Чунки бегона ўтлар (шўра, итқизил, қамий, қўйғоқ, саломалайқум, ажриқ ва илдиз тизими ғўзанинг илдиз тизимига нисбатан тез ўсиб, ғўзага нисбатан бир неча марта қўп суви ўзлаштиради. Биринчи культивацияни шундай ўтказиш керакки, культиватор ўсимлик атрофидаги бегона ўтлар устига тўлроқ солиб, ётиб қатсин. Ажриқ, қамий ва бошқа қўп йиллик ўтлар тарқалган майдонларда майин чопиқ ўтказиш ҳам мақсадга мувофиқдир. Қўп қум етарли жойларда чопиқ ишларини 2-3 марта сифатли ўтказиш ва август ойида 1-2 марта ўток қилиш етарлидир.

Сувини билан ишлов бериш

Ғўзанинг дастлабки даврларида ниҳоллар нозик, озуқага, азот ва фосфорга жуда талабчан даврда амалга оширилади. Бу даврда ниҳоллар озиклантирилмаса, кейинги ривожланиш даврлари чўзилиб, ҳосилга салбий таъсир етади. Барг орқали озиклантиришда қўчат қалинлиги, ўсимлигининг ривожланиш даражаси, барг сатри қисми, қолаверса, илдиз орқали қўлланилган ўғитлар мезърларига эътибор бериш керак.

Ғўза зераратлиқларига қарши кураш

Ўсимликларни химия қилиш институтининг олимилари томонидан ғўза амал даврида қақчи тўқма, ақалда ёки бада бити, поллиз ёки ғўза бити, катта ғўза бити, дала ва бада қандақлари, тамаки трипси, ўртинчакана ва қўсқ қурти ҳар йили ривожланиб, тарқалади ва ҳосилга катта зарар etkazishi мумкин.

Ғўзани суғориш

Суғориладиган ҳар бир пайкалда суғориш муддатлари ва мезърларини ҳудуднинг суви билан таъминланганлиги, тўлроқнинг хусусиятлари ва сизат сувлари қимдорлигини ҳисобга олиб белгилаш лозим. Бу ғўзанинг бир мезърда ўсишини, эртаки ва мўл ҳосил тўланишини таъминлайди.

Ғўзада чилпиш

Ғўзани ўсув мўстасини чилпиш (чеканка) ўта мўҳим агротехник тадбир ҳисобланади. Мазкур тадбир ўз муддатида ва сифатли амалга оширилганда ҳосил элементларини тўқилишининг олди олиниши, тўлиқ қўсакларнинг қўлроқ шаклланиши ва эрте пишиб етилиши, пахта ҳосилини гактарига 3-4 центнерга ортими ва толе сифатининг юқори бўлиши Республиканинг турли шaroитларида исботланган.

Ғўза дефолиацияси

Ғўза дефолиациясида далаарни танлаш ва тайёрлаш мўҳим аҳамиятга эга бўлиб, ҳар бир дала аллоҳда-алоҳда ўрганилади, танланади ва дефолиация муддати белгиланади. Дефолиация учун танланган далада ғўзалар бир хил ривожланган ва биологик етилган бўлиши шарт. Шўннинг учун дефолиация қилиниши режалаштирилган ғўза пайкалларини алдиндан белгилаш, ўсув ва амал даврида агротехник тадбирларни сифатли ўтказиш талаб этилади. Хусусан, ғўзада чилпиш сифатли ўтказилган бўлиши дефолиация самарадорлигини оширади.

Озода ХАЛИМОВА тайёрлади.

АГРОЖУРНАЛ

#5 | 02-03 • 2021 / www.iftoda.uz/magazine

Адади: 3000
Чоп этилган сана: 25.03.2021

Наманган шаҳар,
Ормонтоқ кўчаси, 27
+998 78 147 05 00